

FOSTER

FOSTER

Fostering Child-Friendly Legal Environments
through collaborative networks

Co-funded by
the European Union

INSTITUTE OF
CRIMINOLOGY
at the Faculty of law Ljubljana

	D2.2 Trénerképző csomag
Working Package száma	WP2
Szerzők	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Iliana Boycheva, elemző, EU-jogi PhD-hallgató, a Bulgáriai Demokrácia Kutatóközpont ▪ Lora Briški, tanársegéd, a Ljubljana Egyetem Jogtudományi Karának Kriminológiai Intézete, Szlovénia; ▪ Miha Hafner, adjunktus a Ljubljana Egyetem Jogtudományi Karának Kriminológiai Intézete, Szlovénia ▪ Dr. Konstantinos Panagos, kinevezett adjunktus, kriminológia-büntetés-végrehajtás, Jogtudományi Kar, Athéni Nemzeti Kapodisztriasz Egyetem, a Görögországi Európai Alkotmányjogi Központ részéről ▪ Argyro Kaltsa, MD gyermek- és serdülőkorai pszichiáter, a P. Sakellaropoulos Társadalompszichiátriai Társaság, Görögország; ▪ Christine Maerkl, klinikai pszichológus – pszichoterapeuta, a P. Sakellaropoulos Társadalompszichiátriai Társaság részéről, Görögország; ▪ Michalis Papantonopoulos, pszichológus, interkulturális szociálpszichológia PhD-jelölt, a P. Sakellaropoulos Társadalompszichiátriai Társaság részéről, Görögország ▪ Maria Herczog, gyermekvédelmi szakértő, a Társadalomtudományi Központ részéről, Magyarország ▪ Natasha Alexopoulou, projekt menedzser, Európai Alkotmányjogi Központ, Görögország
További résztvevő	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Panagiota Fitsiou, pszichológus, P. Sakellaropoulos Társadalompszichiátriai Társaság, Görögország
Lektor	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Natasha Alexopoulou, Európai Alkotmányjogi Központ, Görögország ▪ Athina Fragkouli - Sakellaropoulou, Elnök, P. Sakellaropoulos Társadalompszichiátriai Társaság, Görögország
Disszemináció típusa	Nyilvános

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék	3
Bevezetés	5
1. A felnőttképzés alapelvei	8
1.1 A hagyományos képzés helyett részvételi képzés	8
1.2 A részvételi tanulás alapelvei	8
1.3 Felnőttképzés a gyakorlatban: a Kolb-féle tanulási ciklus	8
1.4 A módszerek és a tanulási célok összehangolása	9
1.5 A felnőttképzés legfontosabb alapelvei oktatók számára	9
2. Részvételen alapuló képzési módszerek	11
2.1 Bemelegítő tevékenység	11
2.2 Hógolyó	11
2.3 Részvételi prezentáció	12
2.4 Vita	13
2.5 Szerepjáték-gyakorlat	13
2.6 Gyakorlati bemutató	14
3. Képzési módszerek digitális környezetben	15
3.1 Virtuális bemelegítés	16
3.2 Szavazási és azonnali visszajelzési eszközök (Mentimeter, Slido, Zoom Polls)	16
3.3 Csoportos munka breakout roomokban	17
3.4 Forgatókönyvalapú elemzés vizuális segédeszközökkel (diák, táblák vagy Jamboards)	17
3.5 Videóalapú reflexió	18
3.6 Online szerepjáték (strukturált, opcionális)	18
3.7 Összefoglaló reflexiók (csevegés vagy gyors felmérés)	18
4. EU igazságügyi képzési stratégiák	20
4.1 Miért fontos az igazságügyi képzés?	20
4.2 Az EU igazságügyi képzési stratégiáinak fejlődése	20
4.3 Az igazságszolgáltatási képzés legfontosabb uniós szereplői	20
4.4 Igazságügyi képzési módszerek	21
4.5 A gyermekek jogai az EU jogában	22
5. Gyermekbarát igazságszolgáltatás és a bűncselekmények áldozatául esett gyermekek	23
5.1 A bírói képzés és a jogi szakemberek szerepe	23
5.2 Mi a gyermekbarát igazságszolgáltatás?	23

5.3 Gyermekbarát igazságszolgáltatás gyermekkorú áldozatok számára	24
5.4 Az ügyvédek szerepe a gyermekbarát igazságszolgáltatás megvalósításában	25
5.5 A jogi képzés mint a változás katalizátora	27
6. A bűncselekmények gyermekkorú áldozatainak jogai	28
6.1 Az ENSZ gyermekjogi egyezményének négy alapelve	28
6.2 Az Európai Unió (EU) 2012/2/ irányelve	28
7. A gyermekek személyes adatainak védelme és az ügyvédek etikai felelőssége	34
7.1 A jogi keret és az etikus viselkedés összefüggései	34
7.2 Általános adatvédelmi rendelet	35
7.3 Titoktartás és adatvédelem	35
8. Gyermekpszichológia és gyermekbarát kommunikáció	37
8.1 A gyermekpszichológia megértése	37
8.2 A trauma megértése	37
8.3 Gyermekbarát kommunikáció – mit tegyünk és mit ne tegyünk	38
8.4 Fontos iránymutatások többszörös áldozattá vált gyermekekkel való kommunikációhoz	40
8.5 Fontos iránymutatások a menekült vagy migráns gyermekekkel való kommunikációhoz	41
8.6 Fontos iránymutatások a fogyatékossgal élő gyermekekkel való kommunikációhoz	42
9. Az együttműködés erősítése a gyermekvédelem és az áldozatok támogatása terén	43
9.1 A bűncselekmény gyermekkorú áldozatával kapcsolatos ügyben érintett szereplők	43
Ügyvédek, bírák és ügyészek	43
Rendőrség	43
Egészségügyi szakemberek (házi orvosok és pszichológusok)	44
Szociális szolgáltatások (főként szociális munkások)	44
Oktatási személyzet (tanárok, iskolai tanácsadók, iskolai szociális munkások, iskolai védőnők)	45
Gondozási környezetben dolgozó szakemberek (gondozók és segítő személyzet)	46
Nem kormányzati szervezetek	46
9.2 Az együttműködés fontossága a gyermekkorú áldozatokkal kapcsolatos ügyekben	47
1. Gyermekközpontú megközelítés	47
2. A hiányosságok és az átfedések megelőzése	47
3. Traumatikus élményeket figyelembe vevő válasz	47
4. Az esetek kimenetelének javítása	47
5. Bizalomépítés a gyermekekkel és a családokkal	47
6. Felelősségvállalás a szakemberek között	47

Bevezetés

A trénerképző csomag (*ToT*) célja, hogy a jövőbeli trénerok elsajátítsák azokat az ismereteket, készségeket és eszközöket, amelyek ahhoz szükségesek, hogy hatékony és eredményes képzéseket tartsanak ügyvédeknek a gyermekbarát igazságszolgáltatásról, különös tekintettel a bűncselekmények áldozatául esett gyermekekre. A csomag összefoglalja a legfontosabb tartalmi területeket, a felnőttképzés alapelveit és a részvételen alapuló képzési módszereket, hogy a képzések érdekesek és gyakorlatiasak legyenek, és igazodjanak az ezen az érzékeny és fontos területen dolgozó szakemberek igényeihez.

A képzési csomag öt partner szervezet – Görögországból, Bulgáriából, Szlovéniából és Magyarországról – együttműködésének eredménye, amely a **FOSTER – Gyermekbarát jogi környezet együttműködési hálózatok révén** projekt keretében jött létre, az Európai Unió Igazságügyi Programjának társfinanszírozásával (JUST-2023-JACC-EJUSTICE/ 101160568).

A projekt koordinátora, a [Centre for European Constitutional Law – CECL](#) (Európai Alkotmányjogi Központ) egy vezető közhasznú alapítvány és kutatóintézet, székhelye Görögországban található. Fő tevékenységi területei az igazságszolgáltatás és az alapvető jogok, a demokrácia és a közintézmények, valamint a szociálpolitika és a jóléti állam. A CECL széles körű tapasztalattal rendelkezik bírók, ügyészek, ügyvédek és más jogi szakemberek képzésében, szorosan együttműködik a Görög Bírói Iskolával, ügyvédi kamarákkal és más szakmai szervezetekkel országos és európai szinten. A CECL egyben a FRANET, az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége (FRA) multidiszciplináris kutatási hálózatának nemzeti kapcsolattartó pontja, valamint a Görög Nemzeti Emberijogi Intézmények (NHRI) tagja.

[P. Sakellaropoulos Szociálpszichiátriai Társaság – SSP. P. Sakellaropoulos](#) egy nonprofit, nem kormányzati tudományos szervezet, amelyet 1986-ban alapítottak, és amely az Egészségügyi Minisztérium „Psychargos” Nemzeti mentálhigiénés tervének részeként magas színvonalú mentálhigiénés szolgáltatásokat nyújt Görögországban. Tevékenységük középpontjában a megelőzés, a korai beavatkozás, az emberi jogok előmozdítása a mentális egészség területén, az érdekképviselet és a hálózatépítés áll. 5 megyében 35 mentális egészségügyi egységet működtetnek, köztük mobil mentális egészségügyi egységeket, nappali központokat gyermekek és felnőttek számára, valamint rehabilitációs egységeket. Emellett a közösségi tudatosság növelése keretében képzéseket is tartanak szakemberek, köztük tanárok, bírák, ügyészek, jogi szakértők, rendőrök és újságírók számára.

A bolgár [Demokrácia Kutatóközpont \(CSD\)](#) régóta foglalkozik a gyermekek jogainak előmozdításával, különös tekintettel a bűncselekmények gyermek áldozatainak jogaira. Az évek során a CSD átfogó kutatásokat végzett, szakpolitikai ajánlásokat dolgozott ki és képzési programokat hajtott végre a gyermekekkel való

bánásmód javítása érdekében az igazságszolgáltatásban. A központ meghatározó szerepet játszott a gyermekek érzékenységet és traumáit figyelembe vevő jogi eljárások előmozdításában, valamint a nemzeti gyakorlatok nemzetközi normákhoz való igazítását célzó reformok támogatásában.

A Társadalomtudományi Központ Jogtudományi Intézete (TK JTI)

Magyarországon a jogtudományi kutatások központja, amely elméleti, empirikus és összehasonlító kutatásokat végez. A központ alap-, alkalmazott és összehasonlító kutatásokat is végez ezeken a területeken. Tudományos munkáját politikai befolyástól mentesen végzi.

A Ljubljana-i Egyetem Jogtudományi Karának Kriminológiai Intézete (IK) 1954-ben alakult, az egykori Jugoszlávia első kriminológiai intézeteként. Megalakulása óta fő tevékenységi körébe tartozik a kutatás, az oktatás, az ismeretterjesztés, valamint könyvtár és dokumentációs szolgáltatás szervezése.

A jogi képzés döntően hozzájárul ahhoz, hogy a jogi szakemberek a gyermekek jogait és jólétét tiszteletben tartva minél sikeresebben működtessék az igazságszolgáltatást. Ezen oktatási anyag segítségével a képzők megismerhetik a felnőttképzés alapelveit és azok befolyását a hatékony képzési módszerekre, különösen a jogi szakma kontextusában. A hangsúly a részvételi módszereken és a digitális képzési eszközökön van, tükrözve a modern tanulási környezet változó igényeit.

Az oktatóképzés tartalma átfogó útmutatást nyújt olyan lényegi témákban is, mint például:

- a **gyermekbarát igazságszolgáltatás és a bűncselekmények gyermekáldozatainak** speciális igényei;
- a **gyermekek személyes adatainak védelme és az ügyvédek etikai felelőssége**;
- a **gyermekpszichológia** alapjai és a **gyermekek iránt érzékeny kommunikációs** technikák;
- valamint a **több szerv közötti együttműködés fontossága** a gyermekeket érintő ügyek kezelésében.

A végső cél az, hogy a jövőbeli oktatók olyan tartalmas képzéseket tudjanak kidolgozni és lebonyolítani, amelyek nemcsak alapvető jogi ismereteket közvetítenek, hanem elősegítik a gyermekek jogaira épülő, gyermekközpontú igazságszolgáltatási megközelítést, és hozzájárulnak a gyermekek számára érzékenyebb és empátikusabb igazságszolgáltatási rendszer kialakításához.

Fontos megjegyzés a képzők számára

Jelen *képzési csomag* elsősorban a felnőttképzési módszertanra és a jogi szakemberek számára hatékony képzések tervezésének és lebonyolításának alapvető elemeire összpontosít, azonban fontos kiemelni a szintén a **FOSTER** –

Gyermekbarát jogi környezet együttműködési hálózatok révén projekt keretében kidolgozott „**Képzési csomag ügyvédek számára**” kiegészítő szerepét. Minden leendő képzőt bátorítunk, hogy tanulmányozza és építse be képzési csomagjába az ügyvédeknek szóló képzési csomag tartalmát. Ez a csomag mélyebb tájékoztatást nyújt a legfontosabb tematikus területekről, többek között a következőkről:

- a bűncselekmények gyermekáldozatainak jogai,
- gyermekpszichológia és gyermekbarát kommunikáció,
- a több szereplős együttműködés fontossága a gyermekvédelmi rendszerekben.

A képzési csomag módszertani útmutatásainak és az ügyvédeknek szóló képzési csomagban szereplő szakismereteknek köszönhetően a képzők jobban fel lesznek készítve arra, hogy átfogó, gyermekbarát és hatékony képzéseket tartsanak.

1. A felnőttképzés alapelvei

Szerző: Iliana Boycheva, elemző, EU-jogi PhD-hallgató, a Bulgáriai Demokrácia Kutatóközpont részéről

1.1 A hagyományos képzés helyett részvételi képzés

A hagyományos képzés gyakran egyirányú tudásátadást jelent a képző és a passzív hallgatóság között. Ebben a modellben a képző a szakértő, a résztvevőktől pedig elvárják, hogy befogadják az információkat, ami azt jelenti, hogy a tanulókat üres edényeknek tekintik, amelyeket meg kell tölteni.

Ezzel szemben a **részvételi képzés** a tanulóra helyezi a hangsúlyt. Középpontjában a tanulók tapasztalatai, igényei és aktív részvétele áll. A résztvevők nem csupán tényeket sajátítanak el, hanem reflektálnak saját szakmai valóságukra is, kritikus szemmel vizsgálják hozzáállásukat és gyakorlatukat, és az új ismereteket közvetlenül alkalmazzák munkájukban.

Ez a tanulóközpontú megközelítés ösztönzi a következőket:

- Kritikus gondolkodás és nyílt párbeszéd
- A meglévő hiedelmek megkérdőjelezése
- A tudás gyakorlati alkalmazása a munkahelyen

A részvételi módszerek nem univerzálisak. Alkalmazni lehet őket a konkrét kulturális, szakmai és jogi kontextusokhoz.

1.2 A részvételi tanulás alapelvei

A hatékony részvételi képzés:

- **Tanulóközpontú:** A képzés a tanulók igényeire és tapasztalataira épül.
- **Tapasztalaton alapul:** a tudás a valós életben való alkalmazás és reflexió eredménye.
- **Nyitott:** a tanulási folyamat folyamatos és alkalmazkodó, nem egy adott eredményhez kötött.

Ez a megközelítés elősegíti a jogi szakemberek önbizalmának növekedését, mivel elismeri és kihasználja a képzésbe már behozott szakértelmüket.

1.3 Felnőttképzés a gyakorlatban: a Kolb-féle tanulási ciklus

David Kolb tapasztalati tanulási modellje széles körben használatos a felnőttképzésben. Négy szakaszt különböztet meg, amelyek együttesen hatékony tanulási folyamatot alkotnak:

- Konkrét **tapasztalat** – tevékenységben való részvétel (pl. szerepjáték, szimuláció)
- **Reflektív megfigyelés** – a tevékenység reflektálása

- **Absztrakt fogalomalkotás** – következtetések levonása vagy elméleti megértés
- **Aktív kísérletezés** – az új kontextusban való alkalmazás

A képzés akkor a leghatékonyabb, ha mind a négy szakaszt magában foglalja. A felnőttek nem csak a tananyag meghallgatása révén tanulnak, hanem cselekvéssel, gondolkodással, vitával és alkalmazással is.

1.4 A módszerek és a tanulási célok összehangolása

A képzőknek az elérni kívánt tanulási típusnak megfelelő módszereket kell választaniuk. Az alábbiakban egy egyszerűsített útmutató található:

Tanulási cél	Lehetséges módszerek
Tudásszerzés	Brainstorming, rövid előadások, csoportos beszélgetések
Megértés	Csoportmunka, kérdések, viták
Alkalmazás	Esettanulmányok, szerepjátékok, próbaper
Elemzés	Szimulációk, problémamegoldó feladatok
Összefoglalás	Projektmunka, együttműködési gyakorlatok
Értékelés	Önértékelés, beszámolók

1.5 A felnőttképzés legfontosabb alapelvei oktatók számára

A jogi szakemberek számára kidolgozott részvételi képzések tervezésekor vegye figyelembe az alábbi alapelveket:

- A felnőtteknek tudniuk kell, miért tanulnak valamit: mindig kapcsolja össze a képzés tartalmát a résztvevők valós életből származó kihívásaival.
- A felnőttek tapasztalatokból tanulnak: Használja fel a résztvevők szakmai háttérét. Használja fel a javaslataikat, hogy a foglalkozások relevánsak és dinamikusak legyenek.
- A felnőttek problémamegoldásra törekszenek: használjon olyan gyakorlati helyzeteket és esettanulmányokat, amelyek döntéshozatalt és reflexiót igényelnek.
- A felnőtteknek relevanciára és azonnali eredményekre van szükségük: osszpontosítson azokra a készségekre és ismeretekre, amelyeket azonnal alkalmazhatnak a munkájukban.
- A tanulás aktív folyamat: szánjon időt a reflexióra, a vitára és a visszajelzésekre, hogy elmélyüljön a megértés.

Ez a részvételen alapuló megközelítés különösen fontos a gyermekjogokkal kapcsolatos képzések esetében, ahol az etikai érzékenység, a tudományágak közötti együttműködés és a kontextusra vonatkozó érvelés elengedhetetlen. A szakemberek gondolkodásra, kérdések felvetésére és a tudás közös létrehozására való ösztönzése biztosítja, hogy hatékonyan tudják érvényesíteni a gyermekjogokat az uniós jog keretében.

2. Részvételen alapuló képzési módszerek

Szerző: Iliana Boycheva, elemző, EU-jogi PhD-hallgató, a Bolgár Demokrácia Kutatóközpont részéről

A részvételi módszerek nemcsak bevonják a hallgatókat, hanem építenek is a jogi szakemberek reflexiójára, együttműködésére és az uniós jog alkalmazására olyan érzékeny területeken, mint a bűncselekmények áldozatává vált gyermekek jogainak védelme. Az alábbiakban néhány gyakorlati képzési technikát mutatunk be, amelyek mindegyikéhez a képzéseken közvetlenül is alkalmazható példa is tartozik.

2.1 Bemelegítő tevékenység

Cél: A bemelegítő feladatok rövid, interaktív tevékenységek, amelyeket a képzés elején alkalmaznak a nyugodt és nyitott légkör megteremtése érdekében. Segítenek a résztvevőknek megismerkedni egymással, megadják a képzés hangvételét, és lehetővé teszik, hogy a résztvevők nyomás nélkül kezdjenek el gondolkodni a témáról.

Leírás: A jogi képzés résztvevői különböző szakmai és nemzeti háttérrel rendelkezhetnek. A jég megtörése segíti a kezdeti gátak lebontását, ösztönzi a részvételt és megteremti a bizalom alapjait, ami elengedhetetlen az olyan nagy érzelmi telítettségű témák megvitatásához, mint amilyenek a gyermekkorú áldozatok.

Példa:

„Mi motiválja Önt, hogy gyermekjogi ügyekkel foglalkozzon?”

- Kérjen meg minden résztvevőt, hogy egy szóval válaszoljon.
- Írja fel a szavakat egy flipchartra vagy virtuális táblára.
- Használja ezt kiindulópontként a téma érzelmi és jogi dimenzióinak kiemeléséhez.

Mit találsz a legértékesebbnek a gyermekáldozatok képviselőjében?	Mi a legfontosabb készség, amellyel egy ügyvédnek rendelkeznie kell, ha gyermekekkel dolgozik?	Mi az a tanács, amire szüksége lett volna, mielőtt az első gyermekkel kapcsolatos ügyét kezelte?
---	--	--

2.2 Hógolyó

Cél: A hógolyó egy fokozatos csoportos beszélgetési technika, amelynek során a résztvevők először egyedül gondolkodnak, majd párban, kis csoportokban, végül az egész csoportban vitatják meg a kérdést. Ez strukturált módon lehetővé teszi a reflexiót, a bizalomépítést és az ötletek elmélyítését.

Leírás: Ez a módszer arra ösztönzi a résztvevőket, hogy mindenki hozzászóljon – kezdetben biztonságos, nyomásmentes környezetben –, és fokozatosan több perspektíva kerül be a vitába. Különösen hasznos érzékeny vagy összetett kérdések esetében, például gyermekkorú áldozatokkal kapcsolatos jogi dilemmáknál.

Példa: „Ki beszéljen a gyermek nevében?”

- lépés: Egyéni reflexió – Ki döntse el, hogy a gyermek hogyan tanúskodjon a bíróságon?
- lépés: Párokba állva hasonlítsák össze a válaszokat.
- 3. lépés: Csatlakozzanak egy másik párhoz, és azonosítsák a közös témákat.
- lépés: Az egész csoport megosztja a gondolatait – megvitatják a jogi normákat és a gyakorlati realitásokat az MS-ben.

Hogyan biztosíthatják az ügyvédek, hogy a jogi eljárás során nem okoznak új traumát a gyermekkorú áldozatnak?	Ha egy gyermekkorú áldozat egyértelműen kifejezi, hogy nem akar tanúskodni szeretett szülője ellen, tiszteletben kell tartani a kívánságát, vagy előbbre valónak kell tekinteni a jogi eljárást és a bizonyítékok szükségességét? Miért?	Képzeljék el, hogy egy gyermek bizalmas beszélgetés során elárulja Önnek, hogy bántalmazták, de könyörög, hogy ne mondja el senkinek. Hogyan egyensúlyozzák a titoktartási kötelezettségüket és a gyermek védelmének felelősségét?
---	--	--

2.3 Résztvételi prezentáció

Cél: A résztvételi prezentáció rövid információközlő részeket ötvöz interaktív elemekkel, például kérdésekkel, szavazással vagy rövid beszélgetésekkel. Ahelyett, hogy előadna a résztvevőknek, a tréner bevonja őket a gondolkodásba és a válaszadásba.

Leírás: Ez fenntartja az érdeklődést, és lehetővé teszi a résztvevőknek, hogy az új információkat összekapcsolják meglévő tudásukkal és tapasztalataikkal. Emellett a tréner a hallgatóság reakciói alapján módosíthatja a tartalmat.

Példa: 2012/29/EU iránymutatás – Gyermekkorú áldozatokra vonatkozó legfontosabb rendelkezések

- A legfontosabb cikkek 5–10 perces bemutatása után tegye fel a következő kérdéseket: „Hogyan néz ez ki az Ön országában?”, „Milyen kihívások vannak az Ön jogrendszerében?”
- Használjon olyan eszközöket, mint a Mentimeter, a Slido vagy színes kártyák a gyors visszajelzésekhez.

Van tapasztalata ezzel a (jogsabályi) rendelkezéssel?	Mennyire érzi magát kényelmesen, amikor egy gyermeket kérdez ki a bíróságon? (1–5-ös skálán)	Találkozott már olyan esettel, amikor úgy érezte, hogy a gyermek legjobb érdekeit nem védtek?
---	--	---

2.4 Vita

Cél: Egy állítás mellett vagy ellen állást foglaló két csoport közötti strukturált vita. A résztvevők megkapják a képviselendő álláspontokat, előkészítik érveiket, majd korlátozott idejű vitába bocsátkoznak.

Leírás: A viták arra ösztönzik a résztvevőket, hogy kritikus gondolkodással, érveléssel és több szempontból vizsgálják meg a kérdéseket. Ez különösen hasznos a jogi képzésben, ahol gyakoriak az etikai és eljárási dilemmák.

Példa: „A gyermekeket mindig meg kell hallgatni a bíróságon – kivétel nélkül.”

- Ossza a csoportot két félre.
- Mindkét oldal előkészíti az érveit.
- A vita után közösen gondolkodjanak el a következőkről: EU-s és nemzetközi normák, gyakorlati szempontok (életkor, trauma, eljárási biztosítékok).

A gyermekkorú áldozat vallomásának ugyanolyan súllyal kell bírnia, mint a felnőtt tanú vallomásának.	A szülőknek mindig jelen kell lenniük, amikor gyermeküket kihallgatják.	A gyermekkorú áldozatoknak mindig független jogi képviselést kell biztosítani, szüleiktől vagy gondviselőiktől elkülönítve.
--	---	---

2.5 Szerepjáték-gyakorlat

Cél: A szerepjáték során a résztvevőknek szerepeket osztanak (pl. bíró, ügyvéd, gyermek, pszichológus), és egy valós helyzetet kell eljátszaniuk. A szerepjáték lehet előre megírt vagy félig nyitott.

Leírás: Empatikus viszony kialakulását segíti elő, és lehetővé teszi a résztvevők számára, hogy különböző nézőpontokból tapasztalják meg a jogi helyzeteket. Emellett emlékeztető, gyakorlatias módon erősíti a jogi normákat és eljárásokat.

Példa: „Az első rendőrségi meghallgatás”

- Szituáció: Egy 12 éves gyermek tanúja volt egy erőszakos bűncselekménynek. Hogyan kell kezelni az első kapcsolatfelvételt a rendőrséggel?
- Osszuk ki a szerepeket, és játsszuk el a forgatókönyvet.
- Gondolkozzunk el azon, mi sikerült jól és mi lehetne jobb.
- Mutassunk rá a kapcsolatokra a 2012/29/EU irányelv és az ENSZ Gyermekjogi Egyezménye elvárásaival.

„Bizalmi kapcsolat kialakítása a gyermekkorú áldozattal”	„A gyermekkorú áldozat eljárási jogainak tisztázása”	„Első kapcsolatfelvétel a kiszolgáltatott gyermekkel”
--	--	---

2.6 Gyakorlati bemutató

Cél: A bemutató egy technika, folyamat vagy eszköz élőben vagy felvételtől történő bemutatása. Megmutatja, hogyan kell valamit csinálni, a résztvevők pedig megvitathatják vagy gyakorolhatják.

Leírás: A bevált gyakorlatok megtekintése segít a résztvevőknek nemcsak abban, hogy megértsék, *mit* kell tenniük, hanem abban is, *hogyan* kell azt tenniük. Ez különösen fontos a kiszolgáltatott gyermekekkel való munkában, ahol a hangneme, a környezet és a technika döntő fontosságú.

Példa: „Hogyan használjuk a gyermekbarát interjúszobát?”

- Mutasson be egy videót vagy élő bemutatót egy interjúról, amely egy nyugodt, biztonságos helyszínen, képzett személyzet részvételével zajlik.
- Megbeszélés: Mely elemek tették gyermekbaráttá?
- Opcionális: A résztvevők gyakoroljanak és kapjanak visszajelzéseket.

Hogyan tájékoztassuk a gyermek áldozatokat az eljárással kapcsolatos jogaikról		
--	--	--

3. Képzési módszerek digitális környezetben

Szerző: Iliana Boycheva, elemző, EU-jogi PhD-hallgató, a Bolgár Demokrácia Kutatóközpont részéről

Az online képzésre való áttérés új lehetőségeket nyitott a jogi oktatás terén. A képzők most már határokon átnyúlóan elérhetik a résztvevőket, csökkenthetik az utazási költségeket és a tanulást az emberek időbeosztásához igazíthatják. Sokak számára ez az uniós joghoz való szélesebb körű hozzáférést és a felmerülő igényekre való gyorsabb reagálást jelent, különösen a gyermekjogok területén, ahol a helyzetek gyakran gyors továbbképzést igényelnek.

Bár az előnyök egyértelműek, mindenki, aki már vezetett digitális képzést, tudja, hogy ez sajátos kihívásokkal jár – nemcsak technikai, hanem emberi és érzelmi szempontból is. A bűncselekmények áldozatául esett gyermekekről szóló képzés virtuális térbe helyezése különös gondosságot, érzékenységet és kreativitást igényel.

Az egyik első nehézség, amellyel a képzők szembesülnek, a személyes kapcsolat hiánya. Ha a résztvevők nem ugyanabban a helyiségben vannak, nehezebb érzékelni a hangulatot. A szemkontaktus, a testbeszéd és a spontán beszélgetések – mindazok a finom jelek, amelyek megteremtik a bizalmat és elkötelezettséget – gyakran elvesznek vagy elmosódnak. Ez különösen problémás lehet, ha olyan érzelmileg nehéz témákról van szó, mint a trauma, a bántalmazás vagy a gyermekeket érintő igazságszolgáltatási rendszer hibái. Ezek a témák bizalomra és empátiára épülő légkört igényelnek, amelynek kialakítása az online világban több időt vesz igénybe.

Ezenkívül ott van még a figyelem és az energia kihívása is. Az online környezet könnyen passzivitáshoz vezethet. Kikapcsolt kamerák és elnémított mikrofonok mellett csábító mással is foglalkozni vagy elkalandozni. A hosszú előadások, még akkor is, ha tartalmuk kiváló, online megterhelőbbek, mint egy tanteremben. Az olyan témák esetében, amelyek aktív gondolkodást és eszmecserét igényelnek – mint például a gyermekek jogai és az eljárási biztosítékok közötti egyensúly megteremtése –, ez jelentősen akadályozza a tanulást.

Nem szabad megfeledkeznünk a digitális fáradtságról sem. A résztvevők valószínűleg már így is a napjuk nagy részét a képernyő előtt töltik. Ha ehhez még egy online jogi képzési is hozzáadódik, akkor a megrövidült figyelem, az otthoni vagy munkahelyi zavaró tényezők, sőt az elszigeteltség érzése is az oktató ellen dolgozik.

Ezenkívül a képzők gyakran felteszik maguknak a kérdést: online is alkalmazhatom-e ugyanazokat a módszereket? Az olyan tevékenységek, mint a szerepjáték, a csoportos beszélgetések vagy az esetek szimulálása, központi szerepet játszanak a felnőttképzésben. Online azonban más eszközöket, tempót és struktúrát igényelnek. Például a kiscsoportos munka mostantól breakout roomokra

támaszkodik, amelyekhez egyértelmű utasítások és további moderálás szükséges. Még egy egyszerű brainstormingot is digitális eszközökkel kell támogatni, például Jamboards vagy szavazások segítségével, amelyek használata nem mindenkinek megy könnyen.

Különösen óvatosnak kell lennünk, ha érzékeny témákról folyik az oktatás egy érzelmeket nehezebben hozzáférhetővé tevő formátumban. Ha a téma erőszakot vagy traumát elszenvedett gyermekeket érint, az érzelmi reakciók elkerülhetetlenek – még a tapasztalt szakemberek körében is. Egy fizikai teremben észrevehetjük, ha valakinek szünetre van szüksége, vagy informális támogatást nyújthatunk egy kávészünet alatt. Online ezek a jelek könnyebben elkerülhetik a figyelmünket, és a résztvevők nem biztos, hogy meg mernek szólalni.

Mit jelent mindez Önnek, mint trénernek? Azt jelenti, hogy az online képzés nem csupán a személyes módszerek átvitelét jelenti a képernyőre. Arról szól, hogy újragondoljuk, hogyan építsünk kapcsolatot, hogyan tartjuk fenn a figyelmet, és hogyan teremtünk teret az értelmes tanulásnak – még távolságból is.

3.1 Virtuális bemelegítés

Miért működik online: A virtuális térben az emberek hajlamosak elszigeteltebbnek érezni magukat, vagy haboznak megszólalni. A bemelegítő gyakorlatok segítenek a korai bevonásban, és a résztvevőknek azt az érzést adják, hogy látják és hallják őket. Emellett nyitottságot és pszichológiai biztonságot teremtenek, ami elengedhetetlen a gyermekek áldozattá válása és hasonló nehéz témák megbeszélésekor.

Hogyan használjuk: Használjunk csevegőablakot, hangulatjeleket vagy breakout roomokat a gyors megosztási tevékenységekhez. A bemelegítés legyen könnyed, de kapcsolódjon a képzés témájához.

Példa gyakorlat – „Igazságosság egy gyermek szemével”:

- Kérdezze meg a résztvevőket: „Ha 10 éves lennél és segítségre lenne szükséged az igazságszolgáltatási rendszertől, mit szeretnél, hogy a felnőttek tegyenek?”

→ Ossza meg a válaszokat chatben vagy szóban.

→ Használja a válaszokat a további foglalkozás kereteinek kialakításához: Mit jelent valójában a gyermekközpontú rendszer?

3.2 Szavazási és azonnali visszajelzési eszközök (Mentimeter, Slido, Zoom Polls)

Miért működik online: A szavazás segít fenntartani a résztvevők érdeklődését és mindenki számára lehetőséget ad a véleménynyilvánításra – különösen azoknak, akik esetleg vonakodnak megszólalni. Gyors, névtelen és hatékony módszer az azonnali visszajelzések gyűjtésére vagy a megértés ellenőrzésére.

Hogyan használható: Használjon szavazásokat a tartalom átadása közben vagy után, hogy tesztelje a tudást, vitát indítson vagy különböző nézőpontokat fedezzen fel.

Példa gyakorlat – „Milyen életkorban kell egy gyermek tanúskodnia?”:

- Készítsen feleletválasztós szavazást az életkorra vonatkozó lehetőségekkel (pl. 6, 10, 14, 16).

→ Ossza meg a névtelen eredményeket a csoporttal.

→ Használja az eredményeket, hogy megbeszélést indítson az érettségről, a traumakockázatról és az EU által biztosított jogi védelemről (pl. Az áldozatok jogairól szóló irányelv).

3.3 Csoportos munka breakout roomokban

Miért működik online: A kics csoportok segítik a résztvevőket abban, hogy mélyebb kapcsolatokat alakítsanak ki, szabadabban beszéljenek és összetett kérdésekben együttműködjenek. A breakout roomok szimulálják a személyes képzések kis csoportjainak energiáját, így könnyebb mélyrehatóan vizsgálni a jogi kihívásokat.

Hogyan használható: Adjon minden csoportnak egyértelmű feladatot és időkeretet. Biztosítson egy közös dokumentumot vagy diát, amelyen közösen dolgozhatnak.

Példa gyakorlat – „Gyermekbarát igazságszolgáltatási folyamat kidolgozása”:

- Jelölje ki minden csoport számára egy büntetőjogi eljárás valamely szakaszát (pl. bejelentés, kihallgatás, tárgyalás, tárgyalás utáni támogatás).

→ Kérje meg őket, hogy dolgozzanak ki ajánlásokat, amelyek összhangban állnak az EU gyermekvédelmi normáival.

→ Minden csoport mutassa be eredményeit a közös megbeszélésen.

3.4 Forgatókönyvalapú elemzés vizuális segédeszközökkel (diák, táblák vagy Jamboards)

Miért működik online: A jól kidolgozott forgatókönyvek segítenek összekapcsolni az elméletet és a gyakorlatot. A vizuális eszközök lehetővé teszik a résztvevők számára, hogy távolról is közösen elemezzék az esetet.

Hogyan használható: Mutasson be egy írásos vagy vizuális esettanulmányt. Az elemzéshez használjon közös teret (például Google Jamboard vagy közös dokumentum).

Példa gyakorlat – „Találd meg az intő jeleket”:

- Mutasson be egy olyan forgatókönyvet, amelyben különböző szakemberek többször kikérdezik egy gyermeket, ami retraumatizációhoz vezet.

→ Kérdés: Mi történt? Mit lehetett volna jobban csinálni?

- Gyűjtse össze a válaszokat egy virtuális táblára.
- Tartson összefoglalót, utalva a jogi előírásokra és gyakorlati elvárásokra a gyermekek érzékenységét figyelembe vevő interjúkat illetően .

3.5 Videóalapú reflexió

Miért működik online: A videók érzelmileg bevonnak és vizuálisan részletgazdagok. Olyan módon szemléltetik a jó és rossz gyakorlatokat, ahogyan azt a szöveg önmagában nem tudja. Online környezetben segítenek helyreállítani a képernyők világában gyakran hiányzó érzelmi kapcsolódást.

Hogyan használható: Játsszon le egy rövid videoklipet egy valós vagy szimulált interjúról vagy bírósági tárgyalásról, amelyben gyermek is részt vesz. Hagyjon időt a reflexió és a csoportos megbeszélés számára.

Példa gyakorlat – „Interjú értékelése”:

- Mutasson be egy 3 perces videót, amelyen egy gyermeket kérdez ki egy bíró és egy ügyvéd.
- Kérje meg a résztvevőket, hogy figyeljék meg és jegyezzék fel: Tisztelettel és tapintatosan bántak a gyermekkel? Betartották az eljárási biztosítékokat?
 - Beszéljék meg kiscsoportokban, és osszák meg észrevételeiket.

3.6 Online szerepjáték (strukturált, opcionális)

Miért működik online: A szerepjátékok virtuális környezetben is segítenek a résztvevőknek beleélni magukat a valós élet dilemmáiba. Fejlesztik az empátiát és erősítik a soft skilleket és a jogi készségeket. Az online szerepjátékok erős moderálás és biztonságos, támogató hangnem mellett a leghatékonyabbak.

Hogyan használjuk: Határozzuk meg a szerepeket és adjunk egyértelmű utasításokat. Korlátozzuk az időt, tartsunk beszámolót, és engedjük meg a résztvevőknek, hogy kilépjenek, ha kényelmetlenül érzik magukat.

Példa gyakorlat – „Virtuális meghallgatás egy gyermekkorú áldozattal”: A résztvevők szerepeket vállalnak: bíró, ügyvéd, gyermek, támogató személy. Játsszanak el egy videokonferencián keresztül zajló bírósági meghallgatást.

- A szerepjáték után vezessen strukturált reflexiót: A gyermek biztonságban érezte magát és úgy érezte, hogy meghallgatták? Hogyan lehet javítani a gyakorlaton?
- Kapcsolja össze a gyakorlatot az uniós jogban előírt jogi biztosítékokkal.

3.7 Összefoglaló reflexiók (csevegés vagy gyors felmérés)

Miért működik online: Az összefoglalás segít a tanultak megszilárdításában és lezárják a képzést. Az online környezetben előnyös a strukturált ellenőrzés, hogy a résztvevők egyértelműen megértsék a tanultakat és érezzék, hogy elérték a céljukat.

Hogyan használható: Zárja a foglalkozást egy reflexióra ösztönző kérdéssel a csevegőben, vagy használjon egy 2–3 gyors kérdést tartalmazó űrlapot.

Példák kérdésekre:

- „Milyen tanulságot visz magával a gyakorlatba?”
- „Mi ma el a leginkább?”
- „Hogyan változtat mindez a gyermekkorú áldozatokhoz való hozzáállásán?”

4. EU igazságügyi képzési stratégiák

Szerző: Iliana Boycheva, elemző, EU-jogi PhD-hallgató, a Bolgár Demokrácia Kutatóközpont részéről

4.1 Miért fontos az igazságügyi képzés?

Az uniós jog következetes és hatékony alkalmazása valamennyi tagállamban alapvető fontosságú a jogbiztonság, a kölcsönös bizalom és az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés biztosítása érdekében az Európai Unió egész területén. Ehhez a jogalkalmazóknak – ideértve a bírákat, az ügyészeket és az ügyvédeket – alapos és naprakész ismeretekkel kell rendelkezniük az uniós jogról.

A Lisszaboni Szerződés az EU-t hatáskörrel ruházta föl a polgári és büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködés támogatására az igazságszolgáltatásban és az igazságszolgáltatási személyzet képzésének elősegítése révén. Azóta az igazságszolgáltatási képzés stratégiai eszközzé vált a következő célok elérése érdekében:

- az uniós jog helyes és egységes alkalmazásának erősítése,
- a határokon átnyúló bírósági eljárásokban a kölcsönös bizalom kiépítése,
- A szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló európai térség térség kialakításának támogatása.

4.2 Az EU igazságügyi képzési stratégiáinak fejlődése

Az igazságügyi képzés az elmúlt évtizedben jelentősen fejlődött, az Európai Bizottság által meghatározott egyértelmű stratégiai célok mentén. A legfontosabb mérföldkövek a következők:

- Európai igazságügyi képzési stratégia 2011–2020: fordulópontot jelentett az által, hogy mennyiségi és minőségi célokat tűzött ki, nevezetesen legalább 700 000 jogi szakember képzését 2020-ig.
- Új igazságügyi képzési stratégia 2021–2024: A 2020. december 2-án elfogadott átfogó csomag összhangban áll az igazságszolgáltatás digitalizálására irányuló kezdeményezéssel, és célja a képzési környezet további modernizálása. Hangsúlyt fektet az összes igazságügyi szakember fokozottabb részvételére, a digitális és vegyes tanulási eszközökre, valamint az olyan átfogó kérdések integrálására, mint a gyermekek jogai, a nemek közötti egyenlőség és a digitalizálás.

4.3 Az igazságszolgáltatási képzés legfontosabb uniós szereplői

- Európai Bizottság: stratégiákat határoz meg és finanszírozást biztosít olyan programokon keresztül, mint a „Polgárok, egyenlőség, jogok és értékek program” (CERV).

- Európai Igazságügyi Képzési Hálózat (EJTN): koordinálja a képzési kezdeményezéseket, kidolgozza a módszertanokat és elősegíti a határokon átnyúló cserekapcsolatot.¹
- Európai Unió Alapjogi Ügynöksége (FRA): Támogatja a képzést olyan tematikus területeken, mint a gyermekek jogai és a diszkriminációmentesség.²
- Nemzeti bíróképző intézmények és oktatási intézmények: az uniós stratégiák végrehajtása nemzeti szinten, azok helyi jogrendszerekhez és igényekhez való igazítása.

Az [EJTN kézikönyve a bírói képzés módszertanáról](#)³ az egyik legalapvetőbb forrás. Átfogó keretet kínál a bírói képzés tervezéséhez, megvalósításához és értékeléséhez. Az EU összes nyelvén elérhető, és az Európai Bizottság messzemenően támogatja.

Egyéb értékes források:

- [EJTN Távoktatási kézikönyv \(2020\)](#)⁴: Útmutatást nyújt a távoktatás tervezéséhez és irányításához.
- [EJTN értékelési iránymutatások](#)⁵: Eszközöket biztosít a képzési programok minőségének és hatásának értékeléséhez.
- [EJTN: A bírói képzés középtávú és hosszú távú értékelése](#)⁶: útmutató a bírói képzési programok hatékonyságának értékeléséhez.
- Az [európai e-igazságszolgáltatási portál jó gyakorlatokról](#)⁷ szóló szakasza: sikeres képzési példákat mutat be az EU egész területéről.

4.4 Igazságügyi képzési módszerek

A modern igazságszolgáltatási képzés eltávolodik az előadásalapú oktatástól, és a tanulóközpontú megközelítésekre összpontosít, amelyek a következőket hangsúlyozzák:

- interaktivitás és részvétel,
- gyakorlati relevancia,
- valós esettanulmányok,
- határokon átnyúló esetek.

¹ Az EJTN kézikönyve a bírói képzés módszertanáról az egyik legalapvetőbb forrás. Átfogó keretet nyújt a bírói képzés tervezéséhez, megvalósításához és értékeléséhez. Az EU összes nyelvén elérhető, és az Európai Bizottság messzemenően támogatja. Lásd: [EJTN weboldal](#).

² Lásd: [FRA weboldal](#)

³ Európai Igazságügyi Képzési Hálózat, [Kézikönyv az igazságügyi képzés módszertanáról Európában](#) (2016)

⁴ Európai Bírói Képzési Hálózat, [Bírói képzési módszerek: Távoktatási kézikönyv](#) (2020)

⁵ Európai Igazságügyi Képzési Hálózat, [Igazságügyi képzési módszerek: iránymutatások az igazságügyi képzési gyakorlatok értékeléséhez](#) (2017)

⁶ Marco Fabri (szerk.), [A bírói képzés középtávú és hosszú távú értékelése](#) (Európai Bírói Képzési Hálózat, 2023)

⁷ Lásd: az [e-igazságszolgáltatási portál](#).

4.5 A gyermekek jogai az EU jogában

A gyermekekkel kapcsolatos jogi kérdések – például a gyermekvédelem, a határokon átnyúló gyámság, a migráció vagy a fiatalkorúak igazságszolgáltatása – területén a képzés nem csupán jogi ismeretek átadásáról szól, hanem a következőkről is:

- **gyermekekhez igazodó gyakorlatok** biztosítása,
- az eljárási biztosítékok tiszteletben tartása,
- nemzetközi jog és nem kötelező erejű jogi normák alkalmazása.

5. Gyermekbarát igazságszolgáltatás és a bűncselekmények áldozataul esett gyermekek

Szerző: Iliana Boycheva, elemző, EU-jogi PhD-hallgató, a Bolgár Demokrácia Kutatóközpont részéről

5.1 A bírói képzés és a jogi szakemberek szerepe

Az igazságszolgáltatási rendszerek célja a jogvédelem, az elszámoltathatóság biztosítása és a jogorvoslatnyújtás. A gyermekek – különösen a bűncselekmények áldozatai – számára az igazságszolgáltatási rendszerrel való kapcsolat félelmetes, zavarba ejtő, sőt traumatikus élmény lehet. A hagyományos jogi eljárásokat gyakran nem a gyermekek igényeinek figyelembevételével alakították ki, és amikor a gyermekeket jogalanyok helyett passzív elszenvedőknek tekintik, az további sérelmeket vagy másodlagos áldozattá válást eredményezhet.

A gyermekbarát igazságszolgáltatás ezekre a kihívásokra ad választ. Nem egy rendkívüli vagy párhuzamos igazságszolgáltatási formát jelent, hanem egy jogosultságalapú megközelítést, amely biztosítja, hogy a jogrendszerrel való minden kapcsolat tiszteletben tartsa a gyermek méltóságát, autonómiáját és fejlődését. A jogászok – legyenek bár ügyvédek, ügyészek, védőügyvédek vagy gondnokok – számára ez a keret közvetlen gyakorlati jelentőséggel bír. Az ügyvédek az első és legbefolyásosabb szereplők között vannak, akikkel a gyermekek az igazságszolgáltatási folyamat során találkoznak. Cselekedeteik támogathatják a gyermekek igazságszolgáltatáshoz való hozzáférését, vagy olyan akadályokat teremthetnek, amelyek elhallgattatják és újra traumatizálják őket.

Ez a fejezet a gyermekbarát igazságszolgáltatás jelentését, az azt alátámasztó alapelveket, valamint az ügyvédek és a bírói képzés szerepét vizsgálja e vízió megvalósításában, különös tekintettel a bűncselekmények gyermekkorú áldozatainak ügyeire.

5.2 Mi a gyermekbarát igazságszolgáltatás?

A gyermekbarát igazságszolgáltatás olyan igazságszolgáltatási rendszer, amelyet a gyermekek szempontjai alapján terveznek, működtetnek és értékelnek. Biztosítja, hogy a gyermekeket érintő jogi eljárások koruknak és érettségüknek megfelelőek legyenek, tiszteletben tartsák jogaikat és elősegítsék jóllétüket. A koncepció az ENSZ Gyermekjogi Egyezményében (CRC) gyökerezik, és az Európa Tanács gyermekbarát igazságszolgáltatásról szóló iránymutatása fejt ki részletesen. Minden eljárási szakaszra és típusra – büntető, polgári, közigazgatási – és minden gyermekre vonatkozik, függetlenül attól, hogy áldozatként, tanúként, elkövetőként vagy családjogi ügyekben érintett félként szerepelnek.

A gyermekbarát igazságszolgáltatás alapvető elvei a következők⁸:

1. **Részvétel:** A gyermekeknek joguk van szabadon kifejezni véleményüket minden őket érintő kérdésben, és joguk van ahhoz, hogy véleményüket komolyan vegyék. A jogi szakembereknek biztonságos és támogató környezetet kell teremteniük, amelyben a gyermekek véleményét meghallgatják.
2. **A gyermek érdeke:** A gyermek érdeke minden jogi döntésnél elsődleges szempont kell, hogy legyen. Ez gondos, egyénre szabott értékelést igényel, nem pedig életkoron vagy kategórián alapuló feltételezéseket.
3. **Méltóság:** A gyermekeket tisztelettel és érzékenységgel kell kezelni. Minden lépésnél figyelembe kell venni magánéletüket, érzelmi jóllétüket és biztonság iránti igényüket.
4. **Egyenlő hozzáférés:** Minden gyermeknek egyenlő hozzáféréssel kell rendelkeznie az igazságszolgáltatáshoz, nemtől, fogyatékoságtól, etnikai hovatartozástól, bevándorlási státusztól vagy társadalmi háttértől függetlenül.

Ezek az elvek nem elvontak – céljuk, hogy iránymutatásul szolgáljanak a joggyakorlat és a szakmai magatartás számára. Végrehajtásuk attól függ, hogy az ügyvédek és a bírúk hogyan értelmezik a gyermekekkel kapcsolatos szerepüket.

5.3 Gyermekbarát igazságszolgáltatás gyermekkorú áldozatok számára

Amikor gyermekek válnak bűncselekmények áldozatává – legyen szó erőszakról, bántalmazásról, kizsákmányolásról vagy emberkereskedelemtől –, az általuk elszenvedett sérelem gyakran súlyosbodik az igazságszolgáltatási rendszerrel való kapcsolatuk miatt. A traumatikus élmények bírósági tárgyaláson való előadása, több szakember kérdéseinek megválaszolása, vagy a késedelmek és az eljárás bonyolultsága fokozhatja a gyermekek szorongását. Megfelelő biztosítékok nélkül a bírósági eljárás maga is ugyanolyan kárt okozhat, mint a bűncselekmény, amelyet orvosolni hivatott.

A gyermekbarát igazságszolgáltatás olyan keretet biztosít, amely ezeknek a kockázatoknak a minimalizálását szolgálja. Elősegít olyan intézkedéseket, mint az információhoz való korai hozzáférés, a jogi segítséghez való jog, a gyermekek igényeinek figyelembevételével történő kihallgatás, a tárgyalás alatti védelmi intézkedések és a tárgyalás utáni támogatás. Ezek az intézkedések azonban csak akkor lehetnek hatékonyak, ha az őket alkalmazó szakemberek értik a gyermek jogi és pszichológiai igényeit.

⁸ Európa Tanács, Gyermekbarát igazságszolgáltatás, elérhető a <https://www.coe.int/en/web/children/child-friendly-justice> címen.

5.4 Az ügyvédek szerepe a gyermekbarát igazságszolgáltatás megvalósításában

Az ügyvédek központi szerepet játszanak a gyermekbarát igazságszolgáltatás megvalósításában. Felelőségük túlmutat a jogi képviselőn – gyakran ők az első kapcsolattartók a gyermek és az igazságszolgáltatási rendszer között, és kommunikációjuk, felkészültségük és érdekképviseleti tevékenységük meghatározhatja a gyermek igazságszolgáltatással kapcsolatos élményét.

A gyermekbarát ügyvéd tudja, hogy a gyermek hatékony képviselője szempontjából nemcsak a jogi precizitás a lényeges, hanem a kommunikáció, a bizalom és az önálló cselekvés lehetővé tétele is. Gyermekkorú áldozatok képviselője során ez a következőket jelenti:

- Gyermeknek megfelelő kommunikáció: A jogi szaknyelvet a gyermek számára érthető kifejezésekre kell lefordítani. Ez segít a gyermekeknek, hogy tudják, mire számíthatnak, és csökkenti a félelmüket és zavarukat.
- A tájékozott hozzájárulás és részvétel biztosítása: A gyermekeket folyamatosan tájékoztatni kell a jogi eljárásról, és valódi lehetőséget kell biztosítani számukra, hogy kifejezhessék kívánságaikat és aggályaikat.
- Bizalomépítés: Sok gyermekkorú áldozat tapasztalta már, hogy a felnőttek elárulják vagy bántalmazzák őket. Az ügyvédnek fontos, hogy jó kapcsolatot építsen ki a gyermekkel és megnyugtassa őt, mert ez döntő fontosságú ahhoz, hogy a gyermek kész legyen együttműködni a jogrendszerrel.
- A gyermek jogainak védelme az eljárás során: Idetartozik az eljárási változtatások kérése (például zárt tárgyalás, videóvallomás vagy támogató személy jelenléte), valamint annak biztosítása, hogy a gyermeket ne tegyék ki agresszív vagy nem megfelelő kérdéseknek.
- A jogi stratégia és a gyermek jólléte közötti egyensúly: Az ügyvédeknek esetleg meg kell vizsgálniuk, hogy bizonyos kérdések feltevése vagy egy döntés megfellebbezése jogi és érzelmi szempontból is a gyermek legjobb érdekeit szolgálja-e.

Az ügyvédek döntő szerepet játszanak abban, hogy a gyermekbarát igazságszolgáltatás ne csak elv maradjon, hanem a valóságban is megvalósuljon. Mint a kliensek tanácsadásáért, tájékoztatásáért és érdekeinek védelméért leginkább felelős jogi szakemberek, az ügyvédek egyedülállóan alkalmas helyzetben vannak ahhoz, hogy a jogi eljárás minden szakaszában megvédjék a gyermekek jogait. A bűncselekmények áldozatává vált gyermekek számára az ügyvédeké gyakran az első és leginkább folyamatos felnőtt jelenlét, amely végigvezeti őket az igazságszolgáltatási rendszeren, amely ijesztő, idegen vagy veszélyes lehet számukra.

A gyermekbarát ügyvéd felismeri, hogy a gyermekek nem csupán passzív, védelemre szoruló személyek, hanem aktív, jogokkal bíró cselekvők, akik meghallgatásra, tiszteletre és az őket érintő döntésekbe való bevonásra jogosultak.

Ehhez nem csupán jogi ismeretekre van szükség, hanem arra is, hogy az ügyvéd hatékonyan tudjon kommunikálni a gyermekekkel, bizalmat tudjon építeni, és jogérvényesítő tevékenysége során egyszerre legyen tekintettel a jogosultságaikra és a traumáikra.

A gyermekkorú áldozatok képviselőiben az ügyvédeknek képesnek kell lenniük a jogi eljárásokat a gyermekek számára érthető nyelven elmagyarázni, segíteni nekik felkészülni a nehéz pillanatokra – például a tanúvallomásra –, és biztosítani, hogy az eljárás során tájékozottnak és támogatottnak érezzék magukat. Az ügyvéd feladata továbbá annak megállapítása, hogy mikor szükségesek eljárási módosítások a gyermek újbóli traumatizációjának elkerülése érdekében, például videókapcsolaton keresztül történő tanúvallomás kérése, a felesleges meghallgatások elkerülése vagy a pszichoszociális támogató szolgálatokkal való együttműködés.

A gyermekekkel való közvetlen munkán túl az ügyvédeknek a rendszert illetően is érdekképviselőként kell fellépniük. Ez azt jelenti, hogy küzdeniük kell a gyermekeket veszélyeztető gyakorlatok ellen, az eljárások tisztességességét kell szorgalmazniuk, és gondoskodniuk kell arról, hogy a gyermek véleménye és érdekei egyértelműen és meggyőzően kerüljenek előterjesztésre. Ehhez az is hozzátartozik, hogy felismerjék, mikor kell az etikai megfontolásoknak elsőbbséget adni a jogi stratégiával szemben – például amikor a jogi úton való eljárás elkerülését tanácsolják, mert az felesleges kockázatnak tenné ki a gyermeket.

A büntető igazságszolgáltatáson kívüli területeken – például a családjog, a gyermekvédelem, a bevándorlás vagy a polgári kártérítés területén – dolgozó ügyvédek ugyanilyen fontos szerepet játszanak a gyermekbarát igazságszolgáltatás megvalósításában. Akár gondozásba vett gyermekeknek adnak tanácsot, akár gyámsági vitában képviselik őket, akár kísérelő nélküli kiskorúakat támogatnak a menekültügyi eljárásban, az ügyvédeknek fel kell készülniük arra, hogy ugyanazokat a gyermekek igényeire érzékeny elveket alkalmazzák. Ez magában foglalja annak biztosítását, hogy a gyermek véleményét érdemben meghallgassák, jogosultságainak aktívan eleget tesznek, és hogy a jogi lépések ne járjanak véletlenül a gyermek sebezhetőségének növekedésével.

Ha az ügyvédek felnőtt ügyfeleket képviselnek, döntéseik és magatartásuk még akkor is hatással lehet a gyermekekre – különösen családi vitákban, családon belüli erőszakkal kapcsolatos ügyekben, vagy olyanokban, amelyekben gyermekek szerepelnek tanúként. Ezért elengedhetetlen a gyermekbarát szemlélet beépítése a joggyakorlat minden területén. Ehhez tudatos elkötelezettségre van szükség a gyermekek jogainak tiszteletben tartása iránt, még akkor is, ha nem ők az elsődleges ügyfelek, valamint annak megértésére, hogy a jogi eljárások és döntések hogyan alakítják a gyermekek életét.

Ahhoz, hogy ezek a gyakorlatok szisztematikusan beépüljenek a szakmába, a gyermekbarát igazságszolgáltatásnak a jogi oktatás és a szakmai képzés szerves részévé kell válnia. A strukturált, magas színvonalú képzés révén az ügyvédek

nemcsak a technikai ismereteket sajátítják el, hanem a gyermekekkel való hatékony együttműködéshez szükséges érzékenységet és magabiztosságot is. A képzés lehetőséget nyújt a kritikai reflexióra is, amelynek köszönhetően az ügyvédek képesek lesznek felülvizsgálni előfeltevéseiket, a helyzethez illően kommunikálni, és nem megoldandó jogi problémaként, hanem tiszteletre méltó személyként tekinteni minden gyermekre.

5.5 A jogi képzés mint a változás katalizátora

Az egyetemi jogászképzés alig készít fel a gyermekekkel való munka érzelmi, pszichológiai és gyakorlati összetettségére. A bírói és jogi továbbképzés pótolja ezt a hiányosságot. Biztosítja, hogy az ügyvédek és a bírák ne csak a jogot értsék, hanem az ügyirat mögött álló gyermeket is.

A képzés alapvető ismereteket nyújt a gyermekek fejlődéséről, traumáiról és kommunikációjáról. Felkészíti a jogi szakembereket arra, hogy hatékonyan kommunikáljanak a gyermekekkel, felmérjék részvételi képességüket és hajlandóságukat, és támogassák őket a jogrendszerben való eligazodásban. Ösztönzi továbbá a gyermekekkel kapcsolatos jogi munka etikai dimenzióinak átgondolását, különös tekintettel a gyermekek kívánságainak képviselője és a legjobb érdekeik előmozdítása közötti feszültségre.

Fontos, hogy a képzés arra ösztönzi a szakembereket, hogy szabaduljanak meg azoktól az előfeltevésektől, amelyek akadályozhatják a gyermekek részvételét vagy megerősíthetik a káros gyakorlatokat. Arra kéri őket, hogy gondolják át a passzív gyermek hagyományos képét, és fogadják el azt a modellt, amelyben a gyermekek tájékozott szereplők a saját életükben.

A képzők képzése során a kihívás kettős: nemcsak információkat kell átadni, hanem gyermekbarát gyakorlatot is modellezni. A képzőknek elő kell mozdítaniuk a nyílt párbeszédet, ösztönözniük kell a kritikus gondolkodást, és segíteniük kell kollégáiknak abban, hogy olyan magabiztosságot és kompetenciát szerezzenek, amelynek segítségével jogilag megalapozott, fejlődésüknek megfelelő és érzelmileg biztonságos módon tudnak kapcsolatba lépni a gyermekekkel.

A képzők képzése során a szakembereknek ezt a szemléletet átadni több, mint kapacitásépítés: ez kultúraváltás. Ez egy módja annak, hogy a részvétel, a legjobb érdek, a méltóság és az egyenlőség elveit beépítsük a joggyakorlat szövetébe, biztosítva, hogy a gyermekeknek ne csak igazságot szolgáltatassanak, hanem olyan módon tegyék azt, hogy közben tiszteletben tartják a személyiségüket.

6. A bűncselekmények gyermekkorú áldozatainak jogai

Szerzők: Lora Briški, tanársegéd, a Ljubljana Egyetem Jogtudományi Karának Kriminológiai Intézete részéről, Szlovénia; Miha Hafner, adjunktus a Ljubljana Egyetem Jogtudományi Karának Kriminológiai Intézete részéről, Szlovénia

6.1 Az ENSZ gyermekjogi egyezményének négy alapelve

Az ENSZ gyermekjogi egyezménye négy alapelvre épül, amelyek meghatározzák az összes többi jog értelmezését és érvényesítését:

- Megkülönböztetésmentesség/egyenlőség (2. cikk)
- A gyermek legjobb érdeke (3. cikk)
- Az élethez és a fejlődéshez való jog (6. cikk)
- A meghallgatáshoz való jog (12. cikk)

A meghallgatáshoz való jog

- Minden gyermek, aki képes saját véleményét kialakítani, **jogosult** minden őt érintő kérdésben **szabadon kifejezni véleményét**. A gyermek véleményét életkorának és érettségének megfelelően kell figyelembe venni (12. cikk (1) bekezdés).
- A gyermeknek **jogában áll, hogy minden, őt érintő bírósági vagy közigazgatási eljárásban meghallgassák** (12. cikk (2) bekezdés).
 - o Ez történhet közvetlenül, képviselőn vagy a megfelelő szerveken keresztül, a nemzeti jog eljárási szabályainak megfelelően.
- A véleménynyilvánítás a gyermek számára lehetőség, nem pedig kötelezettség. Az államoknak biztosítaniuk kell, hogy a gyermek minden szükséges információt és útmutatást megkapjon ahhoz, hogy a legjobb érdekeit szolgáló döntéseket hozhassa.⁹
- Ez a jog az ENSZ Gyermekjogi Egyezménye négy alapelvének egyike, mert elismeri a gyermekeket jogalanyoknak.¹⁰

6.2 Az Európai Unió (EU) 2012/2/ irányelve

A 2012/29/EU iránymutatás az EU-ban a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályokat állapítja meg. Biztosítja, hogy az áldozatokat elismerjék, tisztelettel és méltósággal kezeljék, és egyéni szükségleteiknek megfelelő információkat, védelmet és támogatást kapjanak.

⁹ 12. általános megjegyzés (2009), A gyermek meghallgatáshoz való joga, elérhető: <https://digitallibrary.un.org/record/671444?v=pdf> (Hozzáférés: 2025. 6. 5.).

¹⁰ 12. általános megjegyzés (2009), A gyermek meghallgatáshoz való joga, elérhető: <https://digitallibrary.un.org/record/671444?v=pdf> (Hozzáférés: 2025. 6. 5.).

Az irányelv olyan jogokat biztosít, mint a tájékoztatáshoz való jog, a büntetőeljárásban való részvételhez való jog és az áldozatsegítő szolgáltatásokhoz való hozzáférés joga. Különleges védelmet biztosít a kiszolgáltatott áldozatok, köztük a gyermekek és a szexuális erőszak áldozatai számára.

A megértéshez és a megértetéshez való jog

- Az államoknak biztosítaniuk kell, hogy az áldozatok a büntetőeljárás során **az első kapcsolatfelvételtől kezdve megértsék az illetékes hatóságot, és az is megértse őket**, ideértve az általuk nyújtott tájékoztatást is. **(3. cikk (1) bekezdés)**
- Az áldozattal való **kommunikációt egyszerű és érthető nyelven** kell folytatni – különös figyelmet kell fordítani a gyermekkorú áldozatok életkorára, hogy tiszteletben tartsák az információhoz való jogot, és biztosítsák a támogató környezetet a jogi eljárások során. **(3. cikk (2) bekezdés)**
- Ha az áldozatnak segítségre van szüksége a megértéshez vagy a megértetéshez, a tagállamok lehetővé teszik számára, hogy **az illetékes hatósággal** való első kapcsolatfelvétel során **egy általa választott személy kísérje**, kivéve, ha ez ellentétes az áldozat érdekeivel vagy zavarná az eljárás lefolytatását. **(3. cikk (3) bekezdés)**
 - o Így tiszteletben tartják az információhoz való jogot és a **gyermek jogi eljárásban való részvételre vonatkozó, fejlődő képességét**.

A tájékoztatáshoz és fordításhoz való jog

- Az áldozatoknak az első hatósági kapcsolatfelvételtől kezdve haladéktalanul **meg kell adni a legfontosabb információkat**, ideértve a 4. cikk (1) bekezdése alapján a következőket:
 - o a rendelkezésre álló támogatások (orvosi, pszichológiai, szállás),
 - o a panasz benyújtásának eljárásai és az áldozat szerepe az eljárásban,
 - o a védelmi intézkedések igénybevételének módja,
 - o jogi tanácsadás, segítségnyújtás és egyéb támogatás igénybevételének módja,
 - o kártérítéshez való jog,
 - o tolmácsolási és fordítási szolgáltatások rendelkezésre állása,
 - o más tagállamokból származó áldozatok számára biztosított különleges intézkedések,
 - o panasz benyújtása jogsértés esetén,
 - o az ügyekkel kapcsolatos kommunikációhoz szükséges elérhetőségek,
 - o helyreállító igazságszolgáltatási szolgáltatások,
 - o az eljárás során felmerült költségek megtérítésére vonatkozó információk.

- Az információk részletessége **az áldozat igényeihez és személyes körülményeihez kell, hogy igazodjon** (figyelembe véve a gyermek életkorát és a jogi eljárásban való részvétel képességét). Szükség esetén az áldozatnak a későbbiekben további információkat is lehet nyújtani. **(4. cikk (2) bekezdés)**
- Ha az áldozat nem érti az illetékes hatóság nyelvét, kérésére **ingyenes tolmácsolási szolgáltatásokat** kell biztosítani a büntetőeljárás során. Az ilyen szolgáltatásokat kérésre és **ingyenesen** kell **biztosítani**. Ez vonatkozik legalább a nyomozó vagy bírósági hatóságok által folytatott kihallgatásokra vagy meghallgatásokra, ideértve a rendőrségi kihallgatásokat is, valamint a bírósági tárgyalásokon való részvételre és az esetlegesen szükséges közbenső meghallgatásokra. (7. cikk (1) bekezdés)
- Ezen túlmenően az áldozatok jogosultak kérésre fordításban megkapni a büntetőeljárásban **jogaik gyakorlásához szükséges lényeges információkat** egy általuk értett nyelven, szintén ingyenesen. Ez magában foglalja legalább **a büntetőeljárást lezáró határozatokat és azok indokainak rövid összefoglalását**, kivéve az esküdtszéki határozatokat vagy a bizalmas indokolásokat. (7. cikk (3) bekezdés)

Részvétel a büntetőeljárásban

Meghallgatáshoz és bizonyítékok szolgáltatásához való jog

- Az áldozatoknak **lehetőséget** kell **biztosítani** arra, hogy a büntetőeljárásban **meghallgassák őket** és **bizonyítékot szolgáltatassanak**. Gyermekkorú áldozatok esetében **figyelembe kell venni életkorukat és érettségüket**, biztosítva tájékoztatáshoz való jogukat és a részvételre való képességük fejlődését (10. cikk (1) bekezdés).

Védelem a helyreállító igazságszolgáltatásban

- Az államoknak biztosítaniuk kell a védelmet **az áldozatok, különösen a gyermekek számára a helyreállító igazságszolgáltatási szolgáltatásokban való részvétel során a másodlagos áldozattá válás és a megtorlás ellen (12. cikk (1) bekezdés)**.
- A helyreállítószolgáltatások csak akkor vehető igénybe, ha azok **az áldozat legjobb érdekeit szolgálják, a következő biztosítékok mellett**:
 - o Önkéntes részvétel: **az áldozatoknak szabadon és önként kell hozzájárulniuk a részvételhez, és bármikor visszaléphetnek**.
 - o Teljes és elfogulatlan tájékoztatás: az áldozatoknak **elfogulatlan tájékoztatást** kell kapniuk a folyamatról és a lehetséges eredményekről.
 - o Az elkövető elismerése: az **elkövetőnek el kell ismernie az ügy alapvető tényállását**.

Jog a jogi segítségnyújtáshoz

- A büntetőeljárásban félként résztvevő áldozatok **jogi segítségnyújtásra/képviselőre** jogosultak (13. cikk).

Védelem a másodlagos áldozattá válás ellen

- A védekezéshez való jog sérelme nélkül az áldozatokat és családtagjaikat **meg kell védeni a másodlagos és ismételt áldozattá válástól, megfélemlítéstől, megtorlástól, valamint az érzelmi és pszichológiai károsodás** kockázatától. Tanúvallomásaik és kihallgatásuk során védeni kell a méltóságukat (18. cikk).

Magánélet védelme

- Megfelelő intézkedéseket kell hozni **az áldozat** és családtagjai **magánéletének** védelme érdekében. Különös figyelmet kell fordítani a gyermekekre, és az államok minden jogszerű intézkedést megtehetnek annak érdekében, hogy **megakadályozzák** a gyermekkorú áldozat azonosítására alkalmas **információk nyilvánosságra hozatalát** (21. cikk/1. bekezdés).

Az áldozatok egyéni értékelése a specifikus védelmi szükségleteik meghatározása érdekében

- A jogi eljárások során az áldozat védelmének és biztonságos környezetének garantálása érdekében az áldozatokról egyéni értékelést kell készíteni, hogy meg lehessen állapítani az esetleges **sajátos védelmi igényeket**. Ezen értékelés alapján az áldozatoknak **különleges intézkedéseket lehet biztosítani a másodlagos és ismételt áldozattá válás, megfélemlítés és megtorlás veszélye esetén** (22. cikk (1) bekezdés).
 - o Az értékelésnek különösen figyelembe kell vennie: (i.) az áldozat személyes jellemzőit, (ii.) a bűncselekmény típusát vagy jellegét, valamint (iii.) a bűncselekmény körülményeit **(22. cikk (2) bekezdés)**.
- Minden gyermekkorú **áldozat** – fokozott sebezhetősége miatt – **különleges védelmi igénnyel bír**. Ezen igények mértékének és a védelmükhöz szükséges különleges intézkedések meghatározásának érdekében el kell végezni a gyermekkorú áldozatok fent említett egyéni értékelését (22. cikk (5) bekezdés).

Gyermekkorú áldozatokra vonatkozó külön intézkedések¹¹

Ha egy gyermek bűncselekmény áldozata lesz, a megfelelő gondoskodás és támogatás biztosítása érdekében a következő intézkedéseket kell megtenni:

¹¹ Az irányelv e fejezete a különleges védelemre szoruló áldozatok védelmét szolgáló intézkedésekkel foglalkozik. Jelen útmutatóban kifejezetten a gyermekekre összpontosítunk.

- **A büntetőeljárás** során a gyermekkorú áldozatok számára biztosítani kell a következőket (23. cikk (2) bekezdés és 24. cikk):
 - o Gyermekbarát környezet: a kihallgatásokat erre a célra **alkalmas helyiségekben** kell lefolytatni.
 - o Képzett szakemberek: a kihallgatásokat gyermekkorú áldozatokkal való munkára kiképzett **szakembernek vagy ilyen szakemberen keresztül** kell lefolytatni,
 - o A kihallgatók változatlansága: ha lehetséges, **ugyanazok a személyek** végezzenek minden kihallgatást,
 - o Nemek közötti egyenlőségre figyelemmel: szexuális erőszak, nemi alapú erőszak vagy családon belüli erőszak esetén a kihallgatásokat a gyermek kérésére és a büntetőeljárás zavartalan lefolytatása feltételeinek teljesülése esetén a gyermekkel azonos nemű személynek kell lefolytatnia.
 - o A meghallgatások audiovizuális rögzítése: minden meghallgatás audiovizuálisan **rögzíthető**, és a felvételek felhasználhatók bizonyítékként a bíróság előtt.
- **A bírósági eljárás** során a gyermekkorú áldozatok számára a következő intézkedéseket kell biztosítani (23. cikk (1) bekezdés):
 - o A bűnelkövetővel való érintkezés elkerülése: intézkedések **az áldozat és a bűnelkövető közötti vizuális érintkezés** megakadályozására.
 - o Tanúvallomás távközlési eszközökkel: intézkedések annak biztosítására, hogy az áldozatok a bíróságon való **megjelenés nélkül is** tanúvallomást tehessenek, különösen megfelelő kommunikációs technológiák alkalmazásával.
 - o A tolakodó kérdések korlátozása: intézkedéseket kell hozni annak érdekében, hogy elkerüljék a bűncselekménnyel nem kapcsolatos, **az áldozat magánéletére** vonatkozó felesleges kérdéseket, és
 - o A nyilvánosság kizárása: intézkedések a tárgyalások **nyilvánosság kizárásával történő** lefolytatására a gyermek magánéletének védelme érdekében.
- Ezen túlmenően a tagállamoknak a gyermekkorú áldozatok számára a következőket kell biztosítaniuk (24. cikk):
 - o **Képviselő kijelölése:** az illetékes hatóságok a büntetőeljárás során **képviselőt** jelölnek ki **a gyermek számára**, ha
 - az apai felügyeleti joggal rendelkező személy a gyermekkel **fennálló összeférhetetlenség** miatt nem képviselheti a gyermek áldozatot, vagy

- a gyermekkorú áldozat kíséret nélkül van, vagy elszakadt a családjától.
- o Jogi képviselethez való jog: ha a gyermeknek joga van jogi képviselethez, akkor ezen felül joga van a **jogi tanácsadáshoz és az ő nevében eljáró képviselőhöz** az olyan eljárásokban, amelyekben összeférhetetlenség áll fenn vagy alakulhat ki a gyermek és a szülői felügyeletet gyakorló személyek között. **(24. cikk/1c).**

7. A gyermekek személyes adatainak védelme és az ügyvédek etikai felelőssége

Szerző: Dr. Konstantinos Panagos, kinevezett adjunktus, kriminológia-büntetés-végrehajtás, Jogtudományi Kar, Athéni Nemzeti Kapodisztriasz Egyetem, a Görögországi Európai Alkotmányjogi Központ részéről

7.1 A jogi keret és az etikus viselkedés összefüggései

A gyermekek személyes adatai érzékenyek minősülnek, mivel ők sebezhetőek és korlátozottan képesek megérteni az adatkezelés következményeit. A jogi eljárásokban áldozatként, tanúként, elkövetőként vagy félként érintett gyermekekkel kapcsolatos adatokat különös gondossággal kell védeni. A gyermekek személyes adatainak védelme és az ügyvédek etikai felelőssége lényeges pontokon érintkezik, különösen egy fokozódó mértékben digitalizálódó világban. Az ügyvédek mind közvetlen jogi képviselőik, mind szélesebb körű tanácsadói szerepük révén döntő szerepet játszanak a gyermekek adatainak védelmében.

Számos jogrendszer ír elő zárt jogi eljárást (meghallgatást) a gyermekeket érintő ügyekben, hogy védjék magánszférájukat. A bírósági eljárásokban – különösen a gyermekeket érintőekben – a titkosság és a személyes adatok védelme az uniós jog, többek között az általános adatvédelmi rendelet (GDPR) és a büntetőeljárásokban a gyermekek eljárási biztosítékairól szóló (EU) 2016/800 iránymutatás szerint is kiemelt fontosságú kérdés. Az ügyvédeknek a gyakorlatukban a hatályos szabályoknak való megfelelést a gyermekközpontú megközelítéssel kell ötvözniük, mindig előtérbe helyezve az általuk képviselt gyermekek jóllétét és méltóságát.

A gyermekek személyes adatainak védelme azonban nem csupán jogi kötelezettség, hanem etikai kérdés is. Az ügyvédeknek mindig feddhetetlenül, függetlenül és jogszerűen kell eljárniuk. Gyermekek képviselője vagy velük való kapcsolattartás során fokozott körültekintés és szigorú etikai elvek szükségesek. A gyermekek adatvédelmi jogainak vagy a velük szembeni etikai kötelezettségeknek a megsértése rontja a közvélemény jogi intézményekbe vetett bizalmát. Az ügyvédek kritikus szerepet játszanak a gyermekek jogainak védelmében. Az etikai kötelezettségek betartása biztosítja, hogy a gyermekeket a jogrendszer által megkövetelt tisztelettel, méltósággal és gondossággal kezeljék. A bevált gyakorlat nem csupán a jogszabályok betartásáról szól, hanem arról is, hogy etikusan járjunk el a legkiszolgáltatottabb ügyfelek érdekében.

Az ENSZ Gyermekjogi Egyezményének 16. cikke szerint „1. A gyermeket nem szabad alávetni magánéletével, családjával lakásával vagy levelezésével kapcsolatban önkényes vagy törvénytelen beavatkozásnak, sem pedig becsülete vagy jó hírneve elleni jogtalan támadásnak. 2. Ilyen beavatkozás vagy támadás ellen a gyermeket megilleti a törvény védelme.”.

7.2 Általános adatvédelmi rendelet

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és a személyes adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről, másnéven az „**általános adatvédelmi rendelet**” (GDPR) minden személyes adat kezelésére vonatkozik, ideértve a bírósági eljárások keretében történő adatkezelést is.

A gyermekek adatai sérülékenyséjük miatt fokozott védelmet élveznek (38. preambulumbekkezdés):

„A gyermekek személyes adatai különös védelmet érdemelnek, mivel ők kevésbé lehetnek tisztában a személyes adatok kezelésével összefüggő kockázatokkal, következményeivel és az ahhoz kapcsolódó garanciákkal és jogosultságokkal. Ezt a különös védelmet főként a gyermekek személyes adatainak olyan felhasználására kell alkalmazni, amely marketingcélokat, illetve személyi vagy felhasználói profilok létrehozásának célját szolgálja, továbbá a gyermekek személyes adatainak a közvetlenül a részükre nyújtott szolgáltatások igénybevétele során történő gyűjtésére. A közvetlenül a gyermek részére nyújtott megelőzési és tanácsadási szolgáltatások esetében nincs szükség a szülői felügyelet gyakorlójának hozzájárulására.”

A **GDPR 8. cikke** különös szabályokat állapít meg a gyermekek adatainak feldolgozására vonatkozóan, számos esetben szülői hozzájárulást ír elő, és hangsúlyozza az adatkezelésről szóló, egyértelmű, életkorhoz igazodó tájékoztatás fontosságát.

7.3 Titoktartás és adatvédelem

Általánosságban elmondható, hogy az ügyfelekkel kapcsolatos titoktartás a jogászai etika alapköve¹². Gyermekekkel foglalkozó ügyvédeknek különösen ügyelniük kell a személyes adatok védelmére, különösen a családjogi és a fiatalkorúakkal kapcsolatos büntetőjogi ügyekben. Ez az alapvető etikai kötelezettség mind a képviselőt során, mind azt követően érvényes, és kiterjed minden kommunikációra, dokumentumra és személyes adatra.

Az ügyvédeknek gondoskodniuk kell arról, hogy a gyermekek érdekei minden őket érintő intézkedés és döntés során elsődleges fontosságúak legyenek, az ENSZ Gyermekjogi Egyezményének 3. cikkével összhangban. Az ügyvédeknek fel kell mérniük, hogy a jogi eljárások milyen hatással vannak a gyermek jólétére, és olyan eredményekre kell törekedniük, amelyek a gyermek hosszú távú jóllétét, fejlődését és biztonságát szolgálják. Például **mindig zárt tárgyalást kell kérniük, ha ez a gyermek személyazonosságának védelme érdekében szükséges**. Gondoskodniuk kell arról is, hogy a harmadik felek (szakértői tanúk, tolmácsok

¹² Lásd Az európai ügyvédek 2021. évi magatartási mintakódexét, Európai Ügyvédi Kamarák Tanácsa – Az európai ügyvédek hangja, elérhető:

https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/DEONTOLOGY/DEON_CoC/EN_DEONTO_2021_Model_Code.pdf.

stb.) megértsék és betartsák a titoktartási szabályokat. Ha több fél (pl. szülő és gyermek) is érintett, az ügyvédeknek gondoskodniuk kell arról, hogy **a gyermek jogi érdekei ne sérüljenek.**

Az ügyvédeknek **szigorúan bizalmasan** kell **kezelniük a gyermekkel vagy az ügygel kapcsolatos minden információt.** Az ügyvédeknek csak a szigorúan szükséges információkat szabad gyűjteniük, és **a gyermekek adatait kizárólag meghatározott jogi célokra szabad felhasználniuk.** Emellett meg kell tenniük az adatok védelméhez szükséges minden megfelelő intézkedést. Különösen az európai jogi keret alapján:

- Csak a szigorúan szükséges adatokat gyűjtsék.
- Az adatokat csak meghatározott jogi célokra használják fel.
- Az adatokhoz való hozzáférést az ügyben közvetlenül érintettek körére kell korlátozni.
- Az ügyiratok biztonságos tárolása; titkosítás és korlátozott hozzáférés alkalmazása.
- Ne tárolják a személyes adatokat a szükségesnél hosszabb ideig.
- Kerülnék az azonosítható ügyrészletek nyilvános megvitatását.
- Tájékoztassák a gyermekeket és gondviselőket arról, hogy adataikat hogyan használják fel.
- Jogi dokumentumok vagy precedensek megosztásakor anonimizálják az azonosításra alkalmas adatokat.

Az ügyvédeknek **tartózkodniuk** kell **minden olyan médiaszerepléstől vagy a nyilvánosság más fajtáitól, amelyek a gyermek személyazonosságát vagy ügyét felfedhetik.** Meg kell akadályozniuk, hogy a média nyilvánosságra hozza a gyermek azonosítására alkalmas részleteket. **Minden nyilvános nyilatkozatban a gyermek maganélete és méltósága az elsődleges szempont**¹³.

Tájékozott hozzájárulás és kommunikáció

A gyermekekkel való közvetlen kapcsolattartás során az ügyvédeknek a gyermek életkorának és felfogóképességének megfelelő módon kell elmagyarázniuk a jogi eljárásokat. Ezenkívül az ügyvédeknek biztosítaniuk kell a tájékozott hozzájárulást (vagy a szülői hozzájárulást, a gyermek életkorától és jogi helyzetétől függően) az adatok megosztásához vagy felhasználásához. Az ügyvédeknek meg kell vizsgálniuk, hogy a gyermek képes-e hozzájárulni az adatok megosztásához, illetve megérti-e a jogait. Ha nem, akkor a hozzájárulást a gyámtól vagy a képviselőtől kell beszerezni, biztosítva a gyermek legjobb érdekeit.

¹³ Lásd még: <https://www.lawsociety.org.uk/topics/gdpr/gdpr-for-solicitors> és <https://www.lawsociety.ie/news/news/Stories/gdpr-and-childrens-data-what-lawyers-need-to-know/>.

8. Gyermekpszichológia és gyermekbarát kommunikáció

Szerzők: **Argyro Kaltsa**, MD gyermek- és serdülőkori pszichiáter, a P. Sakellaropoulos Társadalompszichiátriai Társaság részéről, Görögország; **Christine Maerkl**, klinikai pszichológus – pszichoterapeuta, a P. Sakellaropoulos Társadalompszichiátriai Társaság részéről, Görögország; **Michalis Papantonopoulos**, pszichológus, interkulturális szociálpszichológia PhD-jelölt, a P. Sakellaropoulos Társadalompszichiátriai Társaság részéről, Görögország

8.1 A gyermekpszichológia megértése

A fejlődéspszichológia célja az egész életen át tartó fizikai, kognitív, érzelmi és társadalmi változások megértése. Vizsgálja a természet és a nevelés hatását az emberi fejlődés és viselkedés folyamatára, továbbá a biológiai és környezeti tényezők kölcsönhatását, valamint az egyes életszakaszok hatását viselkedésünkre és fejlődésünkre.

A gyermekbarát igazságszolgáltatásban a **kognitív, érzelmi és szociális fejlődés** megértése elengedhetetlen ahhoz, hogy a gyermekeket méltányosan kezeljék, és jogait a jogi eljárások során megvédjék.

8.2 A trauma megértése

Gyermekkorai negatív élmények

A gyermekkorai negatív élmények (*adverse childhood experience, ACE*) a biztonságos, stabil és gondoskodó családi kapcsolatok kialakulását zavaró tényezők, amelyekre jellemzőek az egyén életének első 18 évében bekövetkező stresszes vagy traumatikus események.¹⁴

A gyermekek traumáját okozó ACE-típusok (személyesen, családtagként vagy közösség tagjaként átélt)

- Testi vagy szexuális bántalmazás
- Zaklatás (verbális, pszichológiai, fizikai vagy szexuális)
- Családon belüli erőszak
- Fizikai és érzelmi elhanyagolás
- Iskolai vagy közösségi erőszak (megfélemlítés)
- Súlyos balesetek vagy életveszélyes betegségek
- Alkoholista szülő(k)
- A háztartás tagjainak kábítószer-fogyasztása
- Mentális betegség vagy öngyilkos magatartás a családban

¹⁴CD Bethell, A Carle, J Hudziak, et al. Methods to Assess Adverse Childhood Experiences of Children and Families: Toward Approaches to Promote Child Well-being in Policy and Practice. *Acad Pediatr.* 2017;17(7S):S51–S69. doi:10.1016/j.acap.2017.04.161

- Szeretett személy hirtelen vagy erőszakos elvesztése, válás, elhagyás vagy halál
- Háztartás tagjának bebörtönzése
- Tizenéves terhesség
- Gyermekotthonba vagy gyermekgondozási intézménybe helyezés
- Menekültként átélt vagy háborús élmények
- Súlyos szegénység/hajléktalanság
- Nemzeti katasztrófák vagy terrorizmus
- Vagyonvesztés vagy katasztrófa miatti elüldözés
- Katonai családdal kapcsolatos stressz (pl. szülők bevetése)

Ha bántalmazott gyermekkel vagy bántalmazás tanújával dolgozik, tartsa szem előtt a következőket:

- A gyermek nem biztos, hogy képes visszaidézni a traumatikus élményt az elejétől a végéig.
- A gyermek áldozat egyes részleteket nagyon tisztán felidézhet, míg más részleteket egyáltalán nem
- A gyermeknek érzékszervi emlékeire kell támaszkodnia az emlékezéshez
- A gyermek együttműködésképtelennek vagy hazugnak tűnhet

A bántalmazás áldozatául esett vagy szemtanújává vált gyermekek gyakran kénytelenek részt venni a büntető igazságszolgáltatási rendszer eljárásaiban, amelyeket a legtöbb felnőtt is zavarosnak, megfélemlítőnek és stresszesnek tart. A gyermekek viszont nagy veszélyben vannak, hogy a kihallgatás vagy a bírósági tanúvallomás során szorongásba esnek, és a trauma súlyosbodik.

8.3 Gyermekbarát kommunikáció – mit tegyünk és mit ne tegyünk¹⁵

¹⁵American Bar Association, 'Tips for Working with Migrant Children and Trauma-Informed Lawyering' Children's Immigration Law Academy, Houston, Texas, 2023
<https://www.defendyourrights.org/wp-content/uploads/2023.10.20-FINAL-Trauma-Informed-Lawyering-Tips-Binder.pdf> (letöltés dátuma: 2025. május 27.); The Dos and Don'ts of Trauma-Informed Legal Interviewing, [https://emond.ca/Emond-Blog/Emond-Insights/April-2024-\(1\)/The-Dos-and-Don%E2%80%99ts-of-Trauma-Informed-Legal-Interv?srsId=AfmBOorTQFeNDU0chg0WxS7xwldTBE6M4-W-LKhDLwMoAXOK0aOoV5lg](https://emond.ca/Emond-Blog/Emond-Insights/April-2024-(1)/The-Dos-and-Don%E2%80%99ts-of-Trauma-Informed-Legal-Interv?srsId=AfmBOorTQFeNDU0chg0WxS7xwldTBE6M4-W-LKhDLwMoAXOK0aOoV5lg), Emond Publishing Inc. (letöltés dátuma: 2025. május 27.); Dart Center for Journalism and Trauma, 'Interviewing Children: Guidelines for Journalists' Columbia University Graduate School of Journalism, New York, 2013, <https://dartcenter.org/content/interviewing-children-guide-for-journalists> (letöltés dátuma: 2025. május 27.); Bendo, E. 'Guidelines for trauma informed legal practice for lawyers working with adult survivors of human rights violations', European Human Rights Advocacy Centre, Middlesex University, 2022, <http://ehrac.org.uk/wp-content/uploads/2022/03/Trauma-Informed-Legal-Practice-Toolkit-2022.pdf> (letöltés dátuma: 2025. május 27.); Valeria Olmedo, LMSW, Tips for Working with Migrant Children and Trauma Informed Lawyering, Young Center for Immigrant Children's Rights, American Bar Association, 2023, pp. 20-21 https://www.theadvocatesforhumanrights.org/res/2023.02.07_Tips-for-Working-with-Migrant-Children-and-Trauma-Informed-Lawyering%20CILA.pdf (accessed 2 May 2025); National Child Traumatic Stress Network, 'Trauma-Informed Legal Advocacy: A Resource for Juvenile Defense Attorneys', Justice Consortium Attorney Workgroup Subcommittee, 2018, Los Angeles, CA, and Durham, NC: National Center for Child Traumatic Str https://www.nctsn.org/sites/default/files/resources/resource-guide/trauma_informed_legal_advocacy_a_resource_for_juvenile_defense_attorneys.pdf (letöltés dátuma: 2025. május 2.).

Mit kell tenni

Kapcsolat és bizalom kiépítése: Mutakozzon be világosan, magyarázza el, mi az Ön szerepe, miért tesz fel bizonyos kérdéseket, miért van szüksége bizonyos információkra, és biztosítsa a gyermeket arról, hogy segíteni jött. Gyakran tartson szünetet, és adjon lehetőséget a pihenésre. Kínáljon szüneteket és lehetőséget a felállásra és a mozgásra, kínáljon kézzelfogható tárgyakat (vizet, papírzsebkendőt, stresszlabdát).

Ne feledje, hogy a gyermek viselkedését befolyásolhatja az a várakozás is, hogy Ön elkerülhetetlenül csalódást fog okozni neki.

Biztonságos és kényelmes környezetet teremtsen: Találkozzanak egy csendes, nyugodt helyen, ahol a gyermek jól érzi magát. Gondoskodjon arról, hogy minél kevesebb zavaró tényező legyen, és hogy a találkozó olyanok jelenléte nélkül történjen, akik a fenyegetettség érzését kelthetik a gyermekben.

Használjon támogató kijelentéseket: Erősítse meg a gyermek bátorságát, ismerje el tapasztalatait, elismerve a trauma hatását és a kihívásokat, amelyekkel szembesülhet. Biztosítsa róla, hogy nem ő a hibás.

Hallgasson aktívan és empatikusan: Figyeljen a gyermek verbális és nonverbális reakcióira. Mutasson megértést, és ismerje el az érzéseit empatikusan, ítéletmentes nyelvezettel. Ismerje el, hogy bizonyos témákról beszélni nagyon nehéz lehet.

Figyeljen a saját testbeszédére és arckifejezéseire; tartson gyengéd szemkontaktust, és próbáljon megítélésmentes hozzáállást tükrözni.

Legyen türelmes: Adjon időt a gyermeknek, hogy feldolgozza és megossza gondolatait és érzéseit, ne siettesse.

Ne feledje, hogy a traumát átélt gyermekeknek több időre lehet szükségük a kérdések feldolgozásához és a válaszok megfogalmazásához.

Tartsa tiszteletben a határokat: Adjon lehetőséget a gyermeknek, hogy bármikor abbahagyja a beszélgetést.

Maradjon semleges: kerülje a személyes véleménynyilvánítást vagy a helyzet megítélését.

Használjon vizuális segédeszközöket: Ha megfelelő, használjon rajzokat vagy más vizuális segédeszközöket, hogy segítsen a gyermeknek kifejezni tapasztalatait.

Zárja a beszélgetést pozitív hangnemben: Köszönje meg a gyermek együttműködését, és ajánljon neki segítséget.

Mit ne tegyen

Ne vezesse a gyermeket kérdésekkel: Kerülje az olyan kérdéseket, amelyek sugallják a várt választ.

Ne ítélkezzen vagy kritizáljon: Kerülje el, hogy elutasítóan reagáljon a gyermek kijelentéseire vagy cselekedeteire. Figyeljen a testbeszédére. A keresztbe tett kar, a csípőre tett vagy zsebbe dugott kéz kerülendő.

Ne tegyen fel kérdéseket a traumáról túl korán: Inkább semleges témákkal kezdje, és építsen ki jó kapcsolatot, mielőtt rátérne az érzékeny kérdésekre.

Ne tegyen fel túl sok részletekbe menő kérdést: Kerülje a felesleges kérdéseket, ne menjen bele olyan részletekbe, amelyekre jobb lenne egy másik alkalommal visszatérni.

Ne tegyen olyan ígéreteket, amelyeket nem tud betartani: Kerülje el, hogy ígéreteket tegyen a nyomozás vagy a tárgyalás kimeneteléről. Ne mondja a gyermeknek, hogy „minden rendben lesz”, vagy, hogy mindig mellette áll majd, mert egyes jogi ügyek évekig elhúzódhatnak, és az ügyvédek gyakran változnak. Ehelyett legyen világos, őszinte és becsületes minden kommunikációjában; a gyermekeket az ügyvédjük által okozott csalódás vagy félrevezetés felzaklathatja.

Ne gyakoroljon nyomást a gyermekekre: A traumát átélt gyermekeknek több időre lehet szükségük a kérdések feldolgozásához és a válaszok megadásához. Kerülje el, hogy nyomást gyakoroljon a gyermekekre, hogy gyorsan válaszoljon, vagy olyan részleteket adjon meg, amelyeket nem szeretne megosztani. Hagyja, hogy a gyermek befejezze a gondolatát, mielőtt újabb kérdést tesz fel.

Ne érje be annyival, hogy megkérdezi, értik-e: A gyermekek és serdülők gyakran egyszerűen igennel válaszolnak, függetlenül attól, hogy értik-e vagy sem. Ehelyett kérje meg őket, hogy magyarázzák el, mit értettek meg. Feltétlenül kérdezze meg, hogy van-e kérdése a gyermekeknek.

Ne érintse meg a gyermeket vagy serdülőt: Lehet, hogy támogatni szeretné azáltal, hogy a karját a fiatal vállára teszi, de ez negatív reakciót válthat ki azokból, akik fizikai vagy szexuális bántalmazás áldozatai voltak. A személyes tér tisztelőben tartása segít kialakítani az irányítás és a biztonság érzését.

Ne használja az „áldozat” kifejezést: Helyette használja a „bántalmazást átélt/átéló gyermek” kifejezést.

Ne feledje, hogy a használt nyelvnek meg kell erősítenie azt a tényt, hogy az erőszak a gyermekek által átélt tapasztalat, de nem határozza meg őket.

8.4 Fontos iránymutatások többszörös áldozattá vált gyermekekkel való kommunikációhoz

1. Tisztában kell lenni azzal, hogy komplex traumás tüneteket mutathatnak. Az erőszakot elszenvedett gyermekekkel, különösen a többszörös áldozatokkal való kapcsolattartás különös figyelmet és érzékenységet igényel.
2. Ismerje el, hogy a bizalom kiépítése különösen nehéz. A többszörös áldozattá vált gyermekek (akik gyakran éppen az intézmények áldozatai) nehezen építenek ki bizalmi kapcsolatokat, különösen szakemberekkel.
3. Készüljön fel váratlan érzelmi reakciókra. A többszörös áldozattá vált gyermekek gyakran védekező mechanizmusokat (például kerülő

magatartást) vagy akár erőszakot, ellenséges magatartást és agressziót is tanúsíthatnak.

Nagyon fontos:

- Ne fejezzük ki hitetlenségünket vagy meglepetésünket a gyermek szavai hallatán.
- Kerülni kell, hogy a gyermeket többször is megkérdezzék a traumatikus élményekről.
- Ne ígérjen olyan dolgokat, amelyeket nem tud garantálni.
- Egyszerű szavakkal elmagyarázni, kik vagyunk és mi a szerepünk.
- Tájékoztassuk a gyermeket a továbbiakról.

8.5 Fontos iránymutatások a menekült vagy migráns gyermekekkel való kommunikációhoz

1. Tájékozódjon a származási ország kultúrájáról, értékeiről és normáiról. Tisztelje a kulturális különbségekből adódó személyes határokat. Gyakran fontos, hogy a gyermekkel dolgozó szakember nemét is lehetséges legyen megválasztani.
2. Ismerje a gyermekkor és a család különböző felfogásait.
3. Kerülje a sztereotípiákat és az egyes kulturális csoportokra vonatkozó általánosításokat.
4. Tartsa tiszteletben a kommunikációt befolyásoló vallási meggyőződéseket és gyakorlatokat.
5. Szükség esetén gondoskodjon professzionális tolmácsról, lehetőleg gyermekvédelmi kérdésekben képzettről. Kerülje a rokonok vagy más gyermekek általi tolmácsolást.
6. Egyszerűen, lassan és világosan beszéljen, kerülje a szakszavak használatát. Gyakran ellenőrizze a megértést, és szükség esetén pontosítson.
7. Vegye figyelembe a gyermek által elszenvedett többszörös traumákat (a származási országban, az átutazás során, a fogadó országban). Legyen tisztában azzal, hogy a menekültként átélt traumák súlyosbíthatják az erőszak hatásait, és vegye figyelembe a migrációs státusz bizonytalanságából fakadó szorongást. A tartózkodási státusz miatt félelem alakulhat ki a hatóságoktól vagy a szakemberektől.
8. Mérje fel a kulturális szokásokkal kapcsolatos kockázatokat (pl. becsületbeli ügyek).

Specifikus teendők:

- Kísérő nélküli gyermekek esetében: gondoskodjon azonnal gyám kijelöléséről.
- Emberkereskedelem áldozatául esett gyermekek esetében: kérjen szakértői segítséget.

- Gyermekkatónák esetében: meg kell érteni az áldozat-elkövető komplex kettős identitását.
- Nemi alapú erőszakot elszenvedett lányok esetében: kérjen szakszerű segítséget.

8.6 Fontos iránymutatások a fogyatékossgal élő gyermekekkel való kommunikációhoz

1. A fogyatékossgal alapján határozzák meg a legmegfelelőbb kommunikációs módszert (jelnyelv, alternatív kommunikációs rendszerek, vizuális segédeszközök).
 - Látássérült gyermekek számára tapintható segédeszközöket vagy leírásokat használjon.
 - Gondoskodjon arról, hogy láthassák az arcát, ha szájról olvasnak.
 - Kerülje a hirtelen mozdulatokat és a figyelmeztetés nélküli érintéseket.
2. A beszélgetés tempóját és bonyolultságát igazítsa a gyermek képességeihez. Gyakran ellenőrizze, hogy a gyermek megérti-e a kérdéseket és az információkat, és jól érzi-e magát.
3. Gondoskodjon a hely fizikai akadálymentességéről (rámpák, liftek, akadálymentes WC-k).
4. A szenzorosan érzékeny gyermekek számára alakítson ki megfelelő környezetet (világítás, zaj).
5. Tartsa tiszteletben a gyermek jogát az őt érintő döntésekben való részvételhez. Erősítse meg az esetlegesen megzavart kontrollérzetét, valamint ismerje el a gyermek képességeit és építsen rájuk.

Fontos megérteni, hogy:

- A fogyatékkal élő gyermekek nagyobb eséllyel válnak bántalmazás áldozatává.
- A fogyatékkal élő gyermekek nehezen ismerik fel vagy jelzik a bántalmazást.
- Az áldozattá válás jelei különböző formában jelentkezhetnek.
- A gyermek szavahihetőségét nem szabad alábecsülni fogyatékossga miatt.
- Együtt kell működni a gyermek fogyatékossgával foglalkozó szakemberekkel.

Ezenkívül:

- Tájékozódjon szakértőktől a legjobb megközelítéseket illetően.
- Szükség esetén vegyen igénybe speciálisan képzett tolmácsokat.
- Tájékozódjon a fogyatékkal élő gyermekek számára elérhető támogató szolgáltatásokról.

9. Az együttműködés erősítése a gyermekvédelem és az áldozatok támogatása terén

Szerző: Dr. Herczog Mária, gyermekvédelmi szakértő, a Társadalomtudományi Központ részéről, Magyarország

9.1 A bűncselekmény gyermekkorú áldozatával kapcsolatos ügyben érintett szereplők

Ügyvédek, bírák és ügyészek

A bírák és ügyészek biztosítják, hogy a gyermekkorú áldozatok jogai érvényesüljenek a bírósági eljárás során. A bírák gondoskodnak arról, hogy a gyermek vallomását a lehető legkisebb stressz mellett hallgassák meg (például az élő vallomás helyett elfogadják bizonyítékként a törvényszéki kihallgatások felvételeit). Biztosítják az eljárási garanciákat, együttműködnek a nyomozókkal, és elősegítik a gyermekek részvételét és a traumára figyelemmel lévő gyakorlatot. Az ügyvédek gondoskodnak arról, hogy a gyermekek megfelelő módon vehessenek részt az eljárásban.

Rendőrség

A rendőrségi nyomozók gyakran az elsők, akik gyermek elleni bűncselekmény gyanúja esetén beavatkoznak. A „gyermek legjobb érdekeit” figyelembe véve végzik az **előzetes nyomozást** és a bizonyítékok gyűjtését. A gyakorlatban a rendőrség szorosan együttműködik más szereplőkkel: felhasználja a bejelentések információit, a pszichológusok vagy szociális munkások jelentéseit, és kihallgatásokat folytat. A rendőrség a gyermekbarát kihallgatásokból és a törvényszéki orvosi jelentésekből származó anyagokat használja fel az ügy felderítéséhez. Biztosítják továbbá az azonnali védelmet (pl. a gyanúsított letartóztatása vagy a gyermek biztonságba helyezése) és egyeztetnek az ügyészekkel az indítványokról vagy a vádemelésről. A rendőröknek képzést kell kapniuk a gyermekbántalmazás, a családon belüli erőszak, a traumára figyelmes megközelítések, a felügyelet és a stresszoldó programok terén, hogy megfelelően felkészültek legyenek a gyermekbarát és érzékeny nyomozások lefolytatására, ugyanakkor elkerüljék a túlterheltséget és a kiégést.

- **Ők végzik a nyomozást:** A rendőrség a gyermek kihallgatásával párhuzamosan gyűjti a bizonyítékokat (tanúvallomások, digitális bizonyítékok stb.). Meghatározzák a megfelelő lépéseket – például kihallgatások, házkutatások és gyanúsítottak kihallgatása –, a gyermek jóllétét szem előtt tartva.
- **Együttműködnek más szervekkel, szereplőkkel:** Minden releváns információt és dokumentumot beszereznek más szereplőktől, és biztosítják a feleket képviselő ügyvéd jelenlétét.

- **Traumára figyelmes gyakorlatot alkalmaznak:** egyes országokban a rendőrök speciális képzésben részesülnek a gyermekpszichológia és a kihallgatási technika terén. Az együttműködésen alapuló, gyermekbarát megközelítés segít megőrizni a bizonyítékokat, miközben megóvja a gyermeket a további traumától, és a lehető legnagyobb mértékben biztosítja jóllétét.

Egészségügyi szakemberek (házi orvosok és pszichológusok)

Az egészségügyi szakemberek végzik a törvényszéki vizsgálatot és az utógondozást. Optimális esetben képzett törvényszéki orvosszakértők (gyakran gyermekorvosok vagy más speciálisan képzett orvosok) végeznek gyermekbarát fizikai vizsgálatot a sérülések dokumentálása, a biológiai bizonyítékok összegyűjtése és a gyermek azonnali egészségügyi ellátásának biztosítása érdekében. Klinikai pszichológusok vagy gyermekpszichiáterek végzik a törvényszéki kihallgatást és a mentális egészségi állapot felmérését. Értékelik a traumás tüneteket, és bírósági felhasználásra alkalmas orvosi vagy pszichológiai szakvéleményt adnak ki. Minden gyermek számára terápiás szolgáltatásokat kell biztosítani, valamint krízisintervenciót, rövid és hosszú távú tanácsadást és traumára érzékeny terápiát számukra és a bűncselekményt el nem követett családtagok számára. A mentálhigiénés szakemberek tanácsot adnak a csapatnak a gyermek legjobb érdekeiről, és segítenek a gyermek igényeihez igazítani a folyamatot (pl. szünetek beiktatása, művészeti/játékterápia alkalmazása). Az elkövetőknek is biztosítani kell a szükséges orvosi, pszichológiai támogatást és terápiát, ha szükséges.

- Orvosi vizsgálatokat végeznek: Gyermekbarát orvosi vizsgálatot végeznek a sérülések azonosítása és az orvosi problémák kizárása érdekében. Bizonyítékokat gyűjtenek (pl. DNS-minták, fényképes dokumentáció) és jelentéseket írnak, amelyeket a nyomozás és a bírósági eljárások során felhasználhatnak.
- Pszichológusok/pszichiáterek törvényszéki interjúkat végeznek és felméri a gyermek pszichikai állapotát. Azonnali támogatást is nyújtanak (pl. a gyermek megnyugtatása az interjú előtt/után) és további terápiát javasolnak. Minden gyermeknek mentális egészségügyi értékelést és bizonyítékon alapuló traumakezelést (krízisintervenció, játékterápia stb.) kell kapnia.
- Az egészségügyi szakértők részt vesznek a multiszektorális munkacsoportok értekezletein (pl. az értékelés eredményeinek ismertetése), és tanúskodhatnak a bíróságon a gyermek állapotát illetően. Emellett más szakembereket is kiképeznek a traumára érzékeny ellátás terén, és folytathatják az ellátást vagy javaslatot tehetnek a gyermek hosszú távú támogatására.

Szociális szolgáltatások (főként szociális munkások)

A szociális munkások a gyermek jólétére, védelmére és gondozására koncentrálnak. Felmérik a biztonságot és a szükségleteket, mind a gyermekkorú áldozat, mind a testvérek, mind a bűncselekményt el nem követett gondviselőik

esetében. A szociális munkások hozzájárulnak a védelmi szükségletek felméréséhez és támogatják a gyermekkorú áldozat és más családtagok utánkövetését. Alapos felmérést végeznek (családi körülmények, kockázati tényezők) és biztonsági tervet dolgoznak ki. A szociális munkások tájékoztatják a családokat a szolgáltatásokról (tanácsadás, szükség esetén nevelőszülői gondozás vagy lakhatás, pénzügyi támogatás stb.), és biztosítják a nyomozati eljárás utáni utánkövetést. A szociális munkások kapcsolatot tartanak az iskolákkal és a közösségi erőforrásokkal a stabilitás helyreállítása érdekében, és továbbra is részt vesznek a gyermek gyógyulásának figyelemmel kísérésében.

- **Értékelés és védelmi terv kidolgozása:** Pszichoszociális interjúkat és kockázatértékeléseket végeznek, hogy döntsenek az azonnali védelmi intézkedésekről. Együttműködnek a rendőrséggel a biztonsági intézkedések vagy a felügyelet megváltoztatása céljából.
- **Családtámogatás és irányítás:** Megszervezik a tanácsadást, szülői támogató programokat és szülői felméréseket. A gyermeket és családját tovább irányítják a megfelelő közösségi szolgáltatásokhoz (pl. gyermektámogató csoportok, átmeneti gondozási szolgáltatások).
- **Ügynökségközi esetkezelés:** Rendszeres, több ügynökség részvételével tartott értekezleteket vezetnek vagy vesznek részt rajtuk, biztosítva, hogy minden ügynökség (rendőrség, egészségügyi és jogi szakemberek) megossza az információkat és megállapodjon a beavatkozási tervről. A szociális munkások gyakran végeznek esetmunkát, végigkísérve a rendszeren a gyermek ügyét.
- **Érdekvédelem és a gondozás folytonossága:** Jelentések készítésével védik a gyermek érdekeit a bírósági vagy közigazgatási eljárások során.

Oktatási személyzet (tanárok, iskolai tanácsadók, iskolai szociális munkások, iskolai védőnők)

A kisgyermekgondozók, tanárok és más, iskolákban és gondozási intézményekben dolgozó szakemberek fontos szerepet játszanak az esetek jelzésében és a támogatásban, mivel sok időt töltenek a gyermekekkel. Gyakran ők észlelik elsőként a figyelmeztető jeleket (például megmagyarázhatatlan sérüléseket, érzelmi bezárkózást vagy a tanulmányi eredmények hirtelen romlását), és kezdeményezhetik az esetek továbbítását a gyermekvédelmi szolgálatokhoz vagy a rendőrséghez.

- **Felismerés és bejelentés:** Észlelhetik a viselkedésbeli változásokat vagy sérüléseket, és a törvénynek megfelelően haladéktalanul jelenthetik a gyanújukat. Értesíthetik a szülőket (ha ez biztonságos) és a kijelölt védelmi szakemberrel együttműködve kezdeményezhetik a gyermekvédelmi szolgálatokhoz történő bejelentést.
- **Támogatás és alkalmazkodás:** Miután értesülnek egy gyermek áldozattá válásáról, érzelmi támogatást nyújthatnak (pl. biztonságos hely biztosítása, megértő meghallgatás), és a stressz csökkentése érdekében módosíthatják a tanulmányi követelményeket (határidők, feladatmennyiség). A személyzetnek részt kell vennie több intézményt érintő értekezleteken,

esetmegbeszéléseken, hogy többet tudjon meg és megoszthassa tapasztalatait (amennyiben biztonságos).

- **Tudatosság és megelőzés:** Részt vehetnek képzéseken és segíthetnek egy gyermekbarát iskolai kultúra kialakításában, ahol a diákok tudják, hogyan kérjenek segítséget és kiben bízhatnak. A gyermekvédelmi irányelvek segítenek az információk elérhetővé tételében mindenki számára.

Gondozási környezetben dolgozó szakemberek (gondozók és segítő személyzet)

A bentlakásos otthonokban dolgozó szakemberek és támogató személyzet ugyanolyan fontos szerepet töltenek be, mint az iskolai személyzet, ha nem még fontosabbat. A családon kívüli gondozásba helyezett gyermekek gyakran bántalmazás és erőszak áldozatai voltak, ami miatt hajlamosabbak az újbóli áldozattá válásra – mind áldozatként, mind potenciális elkövetőként. Ezért a bentlakásos gondozási szakemberek folyamatos képzése és rendszeres szupervíziója elengedhetetlen a gyermekek elleni erőszak hatékony megelőzéséhez és kezeléséhez a nevelőotthonokban és bentlakásos intézményekben.

- **Felismerés és bejelentés:** A gondozási szakemberek észrevehetik a viselkedésbeli változásokat vagy sérüléseket, és a törvénynek megfelelően haladéktalanul bejelentik gyanújukat. Értesítik a szülőket (ha ez biztonságos) és a gyermekek felügyelőinek és gyámjainak segítségével gyermekvédelmi szolgálatokhoz fordulnak.
- **Támogatás és alkalmazkodás:** Miután értesültek a gyermek áldozattá válásáról, érzelmi támogatást nyújthatnak (pl. biztonságos helyet nyújthatnak, meghallgathatják a gyermeket) és segíthetnek a stressz csökkentésében. A felügyelők és a gyámok fontos támogatói lehetnek a gondozásban élő gyermekeknek.
- **Tudatosság és megelőzés:** Részt vehetnek képzésekben vagy közösségi tudatosságnövelő rendezvényeken. A felügyelet segít létrehozni egy gyermekbarát kultúrát, ahol a gyermekek tudják, hogyan kérjenek segítséget és kiben bízhatnak.

Nem kormányzati szervezetek

A nem kormányzati szereplők gyakran játszanak döntő szerepet a gondozási rendszer hiányosságainak kezelésében és a gyermekközpontú gyakorlatok előmozdításában.

- **Gyermekjogi védelem:** A nem kormányzati szervezetek munkatársai (pl. ügyvédek, szociális munkások) kísérik a gyermeket, gyermekbarát módon magyarázzák az eljárásokat, és az előkészítő tárgyalásokon vagy a bírósági eljárások során képviselik a gyermek érdekeit.
- **Szolgáltatásnyújtás:** Egyes nem kormányzati szervezetek terápiás programokat, menhelyeket vagy utógondozási szolgáltatásokat működtetnek. Tanácsadást nyújthatnak a családoknak vagy segítséget a szociális ellátórendszerben való eligazodásban.

- **Hálózatépítés és tudatosságnövelés:** A nem kormányzati szervezetek kulcsszerepet játszanak a helyi gyermekvédelmi hálózatok létrehozásában, és aktívan részt vesznek képzési és megelőzési kezdeményezésekben.

A bűncselekmények gyermekkorú áldozatainak ügyében egyetlen szereplő – legyen az rendőr, szociális munkás, jogász vagy egészségügyi dolgozó – sem képes egyedül kielégíteni a gyermek komplex igényeit. A szakembereknek a traumára érzékeny ellátás elveit kell követniük, gyermekbarát kommunikációt alkalmazva, az ismételt kihallgatásokat minimálisra csökkentve és pszichológiai támogatást nyújtva.

9.2 Az együttműködés fontossága a gyermekkorú áldozatokkal kapcsolatos ügyekben

A hatékony intézményközi együttműködés és a világos kommunikáció elengedhetetlen a gyermekek jogainak védelméhez, biztonságuk garantálásához és gyógyulásuk támogatásához. Részletesen:

1. Gyermekközpontú megközelítés

- Az együttműködés segít abban, hogy a gyermek legjobb érdekei álljanak a döntéshozatal középpontjában.
- Segít elkerülni a szolgáltatások szétforgácsolódását, amelyek túlterhelhetik vagy újra traumatizálhatják a gyermeket.

2. A hiányosságok és az átfedések megelőzése

- Ha az ügynökségek egymástól elszigetelten dolgoznak, fontos információk elkerülhetnek a figyelmüket.
- A közös esettervezés és a koordinált áttételek csökkentik a szolgáltatások párhuzamos igénybevételét és az egymással ütköző beavatkozásokat.

3. Traumatikus élményeket figyelembe vevő válasz

- A releváns információk megosztása lehetővé teszi a szakemberek számára, hogy megértsék a gyermek történetét, traumáját és kiváltó tényezőit.
- A szereplők közötti kommunikáció segít elkerülni az ismételt kihallgatásokat és minimalizálja a stresszt.

4. Az esetek kimenetelének javítása

- A bűnüldöző szervek, a gyermekvédelmi, egészségügyi és jogi szolgálatok összehangolt erőfeszítései biztosítják a gyors, igazságos és tájékozott döntéseket.
- A tájékozott vádemelés és a megfelelő támogatás elősegíti a bűnelkövetők felelősségrevonását és az igazságszolgáltatást az áldozatoknak.

5. Bizalomépítés a gyermekekkel és a családokkal

- Az összes szereplő következetes és összehangolt támogatása segít megteremteni a bizalmat az igazságszolgáltatási rendszerben.

- A családok nagyobb valószínűséggel vesznek aktívan részt a folyamatban, ha a szolgáltatások összehangoltak és tiszteletteljesek.

6. Felelősségvállalás a szakemberek között

- A világos szerepkörök, protokollok és kommunikációs csatornák biztosítják, hogy mindenki tisztában legyen a felelősségével.
- Ez kölcsönös támogatáson és közös felelősségen alapuló kultúrát teremt.

Hivatkozások

1. modul

- European Judicial Training Network, Handbook on Judicial Training Methodology in Europe, 2016, <https://ejtn.eu/wp-content/uploads/2023/10/Handbook-Judicial-training-methodology-in-Europe-2016.pdf>
- European Judicial Training Network, Judicial Training Methods: Distance Learning Handbook, 2020, <https://portal.ejtn.eu/Documents/About%20EJTN/Distance%20learning%20Handbook.pdf>
- European Judicial Training Network, Judicial Training Methods: Guidelines for Evaluation of Judicial Training Practices, 2017, <https://ejtn.eu/wp-content/uploads/2023/10/Handbook-JTM-guidelines-for-evaluation-of-judicial-training-practices-2017.pdf>
- Marco Fabri (ed), Medium- to Long-Term Evaluation of Judicial Training (European Judicial Training Network, 2023, <https://ejtn.eu/wp-content/uploads/2017/10/ejtn-handbook-jtm-guidelines-for-evaluation-of-judicial-training-practices-2023.pdf>
- European e-Justice Portal, Good Practices, https://e-justice.europa.eu/topics/trainings-judicial-networks-and-agencies/training-justice-professionals/good-training-practices_en?action=printMS
- Council of Europe, Child-friendly justice, available at <https://www.coe.int/en/web/children/child-friendly-justice>

3. modul

- Emily Buss, 'The role of lawyers in promoting juveniles' competence as defendants' in Thomas Grisso and Robert G. Schwartz (eds), *Youth on Trial* (University of Chicago Press 2000) 243–265.
- Barry Feld and Shannon Schaefer, 'The right to counsel in juvenile court: Law reform to deliver legal services and reduce justice by geography' (2010) 9(2) *Criminology & Public Policy* 327–356.
- Michael Freeman, 'Why it remains important to take children's rights seriously' (2007) 1 *International Journal of Children's Rights* 5–23.
- Natasha Joyce, 'An analysis of the extent of the juvenile offender's right to privacy: Is the child's right to privacy circumvented by public interest?' (2011) 19(2) *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice* 113–124.
- Ton Liefwaard, 'Child-friendly justice: protection and participation of children in the justice system' (2016) 88 *Temple Law Review* 905–927.
- Sonia Livingstone and others, 'Children's Privacy in the Digital Age: US and UK Experiences and Policy Responses' in Dimitri A. Christakis and Lauren Hale (eds), *Handbook of Children and Screens* (Springer 2025) 491–497.
- Dana Ospanova, Sergey Moroz and Aida Niyazova, 'Legal obligations of a lawyer and standards for the protection of minors in juvenile justice' (2024) 7(4) *Social & Legal Studies* 231–239.

- Ivana Radić, 'Importance of the protection of privacy of juvenile suspects or accused persons in criminal proceedings in the context of the EU law' (2020) 4 *EU and Comparative Law Issues and Challenges Series (ECLIC)* 576–597.
- Stephanie Rap, *The Participation of Juvenile Defendants in the Youth Court: A Comparative Study of Juvenile Justice Procedures in Europe* (Pallas Publications 2013).
- Theodore Remley, Robert Byrd and Cynthia Luke, 'Legal and ethical implications for working with minors' in Robert Byrd and Cynthia Luke (eds), *Counseling Children and Adolescents* (Routledge 2020) 69–92

4. modul

- Ainswort, M. (1969) The Strange Situation: Mary Ainswort https://www.youtube.com/watch?v=QTsewNrHUHU&t=3s&ab_channel=thibs44
- Bronfenbrenner, U. 'Toward an experimental ecology of human development.' *American psychologist*, vol 32, no 7, 1977, 513- 531. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.32.7.513>
- Bowlby, J. (1978). 'Attachment theory and its therapeutic implications.' *Adolescent Psychiatry*, Vol. 6, 1978, p. 5–33.
- Frangkouli – Sakellaropoulou A., "Mobile Psychiatric Unit of Fokida Prefecture: Prevention, Timely Intervention and Care in the Community", Papazisis, Athens, 2007
- Hershkowitz, O. Lanes, & M. Lamb. 'Exploring the disclosure of child sexual abuse with alleged victims and their parents.' *Child abuse & neglect*. Vol.31. 2007. 111-123.
- Lamb M.E. & Sim. M.P.Y., 'Developmental Factors Affecting Children in Legal Contexts', *Youth Justice* Vol. 13, no 2, 2013, pp. 131–144
- Karantzali, A., Maerkl, C., Vourdas, A. (ed.), Fitsiou, P. and Frangkouli – Sakellaropoulou, A. (review), "Guide on Access to Justice for Children with Disabilities and/or Psychosocial Problems", Society of Social Psychiatry P. Sakellaropoulos, *EU co-funded project CHILDFront – Child Friendly Justice in the Greek and Cypriot Courts*, 2022.
- Katsouda, D., The SSP P. Sakellaropoulos "Pyramid" Approach, a holistic model for child, adolescent, and family mental health care in local communities. *Poster presented to WHO Regional Office for Europe's 3rd "Mental Health Week" Meeting on Quality of Child and Adolescent Mental Health Care, Thessaloniki, Greece, 6-7 November 2024*
- Lamb, M. E., Sternberg, K. J., Orbach, Y., Esplin, P. W., Stewart, H., & Mitchell, S., Age differences in young children's responses to open-ended invitations in the course of forensic interviews. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, vol 71, no 5, 2003, pp. 926–934. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.71.5.926>
- Main, M., & Solomon, J. 'Discovery of an insecure-disorganized/disoriented attachment pattern.' In T. B. Brazelton & M. W. Yogman (Eds.), *Affective development in infancy*, 1986, pp. 95–124. Ablex Publishing.
- Piaget, J. 'The origins of intelligence in children.' 1952. (M. Cook, Trans.). W W Norton & Co <https://doi.org/10.1037/11494-000>
- Richardson G., Gudjonsson, G.H. & Kelly, T.P. 'Interrogative suggestibility in an adolescent forensic population.' *Journal of Adolescence*, vol.18, no 2, 1995, pp. 211–216. doi: 10.1006/jado.1995.1014

- Sakellaropoulos P. and colleagues, "The foundation stone of Psychiatry in the emotional bond between the user and the therapist", Papazisis Publ., Athens, 2010
- Society of Social Psychiatry P. Sakellaropoulos, *Annual Reports* <https://ekpse.gr/en/who-we-are/annual-reports> [accessed 10 July 2025].
- Society of Social Psychiatry P. Sakellaropoulos, *Day Centre for Children, Adolescents and Adults – Fokida Prefecture* <https://ekpse.gr/en/our-services/day-centre/day-centre-for-children-adolescents-and-adults-fokida-prefecture> [accessed 10 July 2025].
- Society of Social Psychiatry P. Sakellaropoulos, *Living and Learning Together: Sensitisation, Prevention and Enhancement of Psychological Resilience in School Communities* <https://ekpse.gr/en/programmes/living-and-learning-together-sensitisation-prevention-and-enhancement-of-psychological-resilience-in-school-communities> [accessed 10 July 2025].
- Van Leijenhorst L, Gunther Moor B, Op de Macks ZA, Rombouts SA, Westenberg PM, Crone EA. 'Adolescent risky decision-making: neurocognitive development of reward and control regions.' *Neuroimage*. Vol.15;51, no 1, 2010. pp. 345-355. doi: 10.1016/j.neuroimage.2010.02.038. Epub 2010 Feb 24. PMID: 20188198.
- Williams G. 'On different introjective processes and the hypothesis of an "omega function"', *Psychoanalytic Inquiry: A Topical Journal for Mental Health Professionals*, vol. 19, no.2, 1999, pp. 243-253.
- American Psychiatric Association. Diagnostic and statistical manual of mental disorders. 5th ed. Arlington, VA: American Psychiatric Association; 2013.
- American Psychology Association, 2025 <https://www.apa.org/topics/trauma> (accessed 1.May 2025)
- American Psychological Association, *Trauma*, accessed 10 July 2025. Available at: <https://www.apa.org/topics/trauma>
- Bethell C.D., Carle, A., Hudziak, J. et al. Methods to Assess Adverse Childhood Experiences of Children and Families: Toward Approaches to Promote Child Well-being in Policy and Practice. *Acad Pediatr*. 2017;17(7S):S51–S69. doi:10.1016/j.acap.2017.04.161
- de Luca Claudia, How risks of secondary and repeat victimisation, intimidation and retaliation create challenges for the prosecution of perpetrators of violence against children, Experience from Naples, Italy In: Preventing secondary and repeat victimisation of child victims of crime: Risk assessments and solutions in the best interests of the child, International Capacity-Building Workshop under the project E-PROTECT II October 2021 (p 36,37) Publisher: South-East European Research Centre (SEERC) <https://www.seerc.org/docs/SEView E-PROTECT International Workshop e-book.pdf>
- Forkey, Heather, et al. "Trauma-informed care." *Pediatrics* 148.2 (2021).
- Hays-Grudo J. & Morris A. S in: Adverse and Protective Childhood Experiences: A Developmental Perspective (Preface ix) Copyright © 2020 by the American Psychological Association. All rights reserved. <http://dx.doi.org/10.1037/0000177-001>
- Kessler RC, Aguilar-Gaxiola S, Alonso J, Benjet C, Bromet EJ, Cardoso G, Degenhardt L, de Girolamo G, Dinolova RV, Ferry F, Florescu S, Gureje O, Haro JM, Huang Y, Karam EG, Kawakami N, Lee S, Lepine JP, Levinson D, Navarro-Mateu F, Pennell BE, Piazza M, Posada-Villa J, Scott KM, Stein DJ, Ten Have M, Torres Y, Viana MC,

- Petukhova MV, Sampson NA, Zaslavsky AM, Koenen KC. Trauma and PTSD in the WHO World Mental Health Surveys. *Eur J Psychotraumatol*. 2017 Oct 27;8 (sup5): 1353383. doi:10.1080/20008198.2017.1353383.PMID: 29075426; PMCID:PMC5632781.
- Masten AS, Barnes AJ. Resilience in Children: Developmental Perspectives. *Children (Basel)*. 2018 Jul 17;5(7):98. doi: 10.3390/children5070098. PMID: 30018217; PMCID: PMC6069421.
 - Maté Gabor, [The Myth of Normal: Trauma, Illness, and Healing in a Toxic Culture](https://www.penguinrandomhouse.ca/books/727007/the-myth-of-normal-by-gabor-mate-with-daniel-mate/9780735278363) <https://www.penguinrandomhouse.ca/books/727007/the-myth-of-normal-by-gabor-mate-with-daniel-mate/9780735278363> (accessed at 12.04.2025)
 - Nikkheslat N, McLaughlin A, Hastings C, et al. Childhood trauma, HPA axis activity and antidepressant response in patients with depression. *Brain Behav Immun*. 2020;87:229–237. doi:10.1016/j.bbi.2019.11.024
 - Substance Abuse and Mental Health Services Administration. SAMHSA's Concept of Trauma and Guidance for a Trauma-Informed Approach. HHS Publication No. (SMA) 14-4884. Rockville, MD: Substance Abuse and Mental Health Services Administration, 2014.
 - The road to resilience [website]. Washington (DC): American Psychological Association; 2009 (<http://www.apa.org/helpcenter/road-resilience.aspx>, accessed 1 May 2025).
 - Thomason ME, Marusak HA. Toward understanding the impact of trauma on the early developing human brain. *Neuroscience*. 2017 Feb 7;342:55-67. doi: 10.1016/j.neuroscience.2016.02.022. Epub 2016 Feb 15. PMID: 26892294; PMCID: PMC4985495.
 - American Bar Association, 'Tips for Working with Migrant Children and Trauma-Informed Lawyering' *Children's Immigration Law Academy*, Houston, Texas, 2023.
 - <https://www.defendyouthrights.org/wp-content/uploads/2023.10.20-FINAL-Trauma-Informed-Lawyering-Tips-Binder.pdf> (accessed 2 May 2025)
 - Bendo, E. 'Guidelines for trauma informed legal practice for lawyers working with adult survivors of human rights violations', *European Human Rights Advocacy Centre*, Middlesex University, 2022,
 - <http://ehrac.org.uk/wp-content/uploads/2022/03/Trauma-Informed-Legal-Practice-Toolkit-2022.pdf> (accessed 2 May 2025)
 - Brubacher, S. P., Shulman, E. P., Bearman, M. J., & Powell, M. B. (2022). Teaching child investigative interviewing skills: Long-term retention requires cumulative training. *Psychology, Public Policy, and Law*, 28(1), 123–136. <https://doi.org/10.1037/law0000332>
 - Champine RB, Lang JM, Nelson AM, Hanson RF, Tebes JK. Systems Measures of a Trauma-Informed Approach: A Systematic Review. *Am J Community Psychol*. 2019 Dec;64(3-4):418-437. doi: 10.1002/ajcp.12388. Epub 2019 Aug 30. PMID: 31469452; PMCID: PMC7003149.
 - Collins, R., Lincoln, R., & Frank, M. G. (2002). The effect of rapport in forensic interviewing. *Psychiatry, Psychology and Law*, 9(1), 69–78. <https://doi.org/10.1375/132187102760196916>
 - Crowley, A, Larkins, K and Pinto, L (2021) Listen-Act-Change – Council of Europe Handbook on children's participation, Council of Europe.
 - Dart Center for Journalism and Trauma, 'Interviewing Children: Guidelines for

- Journalists' *Columbia University Graduate School of Journalism*, New York, 2013,
- <https://dartcenter.org/content/interviewing-children-guide-for-journalists> (accessed 2 May 2025)
 - Hershkowitz, Irit & Lamb, Michael & Katz, Carmit & Malloy, Lindsay. (2013). Does enhanced rapport-building alter the dynamics of investigative interviews with suspected victims of intra-familial abuse?. *Journal of Police and Criminal Psychology*. 30. 10.1007/s11896-013-9136-8.
 - Hershkowitz, I., Lamb, M.E., Orbach, Y., Katz, C. and Horowitz, D. (2012), The Development of Communicative and Narrative Skills Among Preschoolers: Lessons From Forensic Interviews About Child Abuse. *Child Development*, 83: 611-622. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2011.01704.x>
 - Korkman, J., Otgaar, H., Geven, L. M., Bull, R., Cyr, M., Hershkowitz, I., ... Volbert, R. (2024). White paper on forensic child interviewing: research-based recommendations by the European Association of Psychology and Law. *Psychology, Crime & Law*, 1–44. <https://doi.org/10.1080/1068316X.2024.2324098>
 - Lamb M.E., Orbach Y., Hershkowitz I., Esplin P.W., Horowitz D. (2007) A structured forensic interview protocol improves the quality and informativeness of investigative interviews with children: A review of research using the NICHD Investigative Interview Protocol. *Child Abuse & Neglect*, 1201-1231. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2007.03.021>.
 - National Child Traumatic Stress Network, "Trauma-Informed Legal Advocacy: A Resource for Juvenile Defense Attorneys", *Justice Consortium Attorney Workgroup Subcommittee*, 2018, Los Angeles, CA, and Durham, NC: National Center for Child Traumatic Stress https://www.nctsn.org/sites/default/files/resources/resource-guide/trauma_informed_legal_advocacy_a_resource_for_juvenile_defense_attorneys.pdf (accessed 2 May 2025)
 - National Center for Child Traumatic Stress Secondary Stress Committee. Secondary Traumatic Stress: A Fact Sheet for Child-Serving Professionals. Los Angeles, CA, and Durham, NC: NCTSN, 2011.
 - Office for Victims of Crime, The Vicarious Trauma Toolkit <https://ovc.ojp.gov/program/vtt/what-is-vicarious-trauma> (accessed 1. May 2025)
 - Rainville, C. (2012) Preparing Children with Post-Traumatic Stress Disorder for Court. https://www.americanbar.org/groups/public_interest/child_law/resources/child_law_practiceonline/child_law_practice/vol_31/october_2012/preparing_children_with_post-traumaticstressdisorderforcourtamulti1 (accessed 1.May 2025)
 - Santtila, P., Korkman, J., & Kenneth Sandnabba, N. (2004). Effects of interview phase, repeated interviewing, presence of a support person, and anatomically detailed dolls on child sexual abuse interviews. *Psychology, Crime & Law*, 10(1), 21–35. <https://doi.org/10.1080/1068316021000044365>
 - Talwar, V., Crossman, A., Block, S., Dianiska, R., Becerra, A., Goodman, G., Huffman, M., Lamb, M., London, K., La Rooy, D., Lyon, T., Malloy, L., Maltby, L., Greco, V., Powell, M., Quas, J., Rood, C., Spysma, S., Steele, L., Wylie, B.. (2024). Urgent Issues and Prospects on Investigative Interviews with Children and Adolescents. *Legal and Criminological Psychology*. 00. 1-22.
 - The Dos and Don'ts of Trauma-Informed Legal Interviewing,

[https://emond.ca/Emond-Blog/Emond-Insights/April-2024-\(1\)/The-Dos-and-Do-n%E2%80%99ts-of-Trauma-Informed-Legal-Interv?srsId=AfmBOorTQFeNDU0chg0WxS7xwIdTBE6M4-W-LKhDLwMoAXOK0aOoV5Ig](https://emond.ca/Emond-Blog/Emond-Insights/April-2024-(1)/The-Dos-and-Do-n%E2%80%99ts-of-Trauma-Informed-Legal-Interv?srsId=AfmBOorTQFeNDU0chg0WxS7xwIdTBE6M4-W-LKhDLwMoAXOK0aOoV5Ig) , Emond Publishing Inc. (accessed 27 May 2025)

- Themeli, O., & Panagiotaki, M. (2014). Forensic Interviews With Children Victims of Sexual Abuse: The Role of the Counselling Psychologist. *The European Journal of Counselling Psychology*, 3(1), 1–19. <https://doi.org/10.5964/ejcop.v3i1.17>
- Valeria Olmedo, LMSW, Tips for Working with Migrant Children and Trauma Informed Lawyering, *Young Center for Immigrant Children's Rights*, American Bar Association, 2023, pp. 20-21
- https://www.theadvocatesforhumanrights.org/res/2023.02.07_Tips-for-Working-with-Migrant-Children-and-Trauma-Informed-Lawyering%20CILA.pdf (accessed 2 May 2025)
- Crenshaw K., 'Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics', *University of Chicago Legal Forum*, vol. 1989, no. 1, 1989.
- Cyr K., Clément E. M., and Chamberland C., 'Lifetime prevalence of multiple victimizations and its impact on children's mental health', *J. Interpers. Violence*, vol. 29, 2014, pp. 616-634.
- Finkelhor D., et al., 'Polyvictimization: Children's exposure to multiple types of violence, crime, and abuse' U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, Washington, DC, 2011.
- Finkelhor D. et al., 'Children's Exposure to Violence: A Comprehensive National Survey', U.S. Department of Justice, 2009
- Finkelhor D., Ormrod K. R., and Turner A. H., 'Polyvictimization and trauma in a national longitudinal cohort', *Dev. Psychopathol*, vol. 19, 2007, pp. 149-166.
- Ford J. F., Delker B. C., 'Polyvictimization in childhood and its adverse impacts across the lifespan: Introduction to the special issue', *J Trauma Dissociation*, vol. 19 no. 3, 2018, pp.275-288.
- Morgan G., 'A History of Advocacy'. In *Independent Advocacy and Spiritual Care* (pp.61-92). Palgrave Macmillan, London, 2017.
- Onken S. J. et al. 'An analysis of the definitions and elements of recovery: a review of the literature', *Psychiatric rehabilitation journal*, vol 31, no 1, 2007.
- Papadopoulos R. K., 'Working with refugee and asylum seeking families', In "Race" And Culture. Tools, Techniques and Trainings. A Manual for Professionals. Edited by Singh, R. & Dutta, S. London: Karnac, 2010.
- Pereda N., Guilera G., and Abad J., 'Victimization and Polyvictimization of Spanish children and youth: results from a community sample', *Child Abuse Negl*, vol. 38, 2014, pp. 640-649.
- Saldaña D., 'Cultural Competency A practical guide for mental health service providers', Hogg Foundation for Mental Health - The University of Texas at Austin, 2001.
- UNICEF Innocenti - "Children's Participation in Justice Processes" (2017) <https://www.unicef-irc.org/publications/890-childrens-participation-in-justice-processes.html>

- Lamb, M., Orbach, Y., Hershkowitz, I., Esplin, P., & Horowitz, D. (2007).
“A Structured Forensic Interview Protocol Improves the Quality of Investigative Interviews with Children.” *Child Abuse & Neglect*, 31(11–12), 1201–1231
- Bailey, S., & Baird, K. (2018). “Child Sexual Abuse: Towards a Professional and Interagency Model.” *Journal of Child Sexual Abuse*
- Beckett, H., Warrington, C., & Ackerley, E. (2015) “Children’s Voices: A Review of Evidence on the Subjective Wellbeing of Children Involved in the Child Protection System.” University of Bedfordshire
- PROMISE Barnahus Quality Standards (2022)
<https://www.childrenatrisk.eu/promise/>
- Greijer, S., & Doek, J. (2016) “Terminology Guidelines for the Protection of Children from Sexual Exploitation and Sexual Abuse” (Luxembourg Guidelines)
<https://ecpat.org/wp-content/uploads/2021/05/Luxembourg-Guidelines-ENG.pdf>
- Protection of children against sexual exploitation and abuse - Child-friendly, multidisciplinary and interagency response inspired by the Barnahus model (2018),
<https://edoc.coe.int/en/children-s-rights/8003-protection-of-children-against-sexual-exploitation-and-abuse-child-friendly-multidisciplinary-and-interagency-response-inspired-by-the-barnahus-model.htm>
- National Society for the Prevention of Cruelty to Children (NSPCC, UK)
<https://learning.nspcc.org.uk/>
- ICMEC – Guidelines for Health Professionals on CSA Cases
<https://www.icmec.org/>

